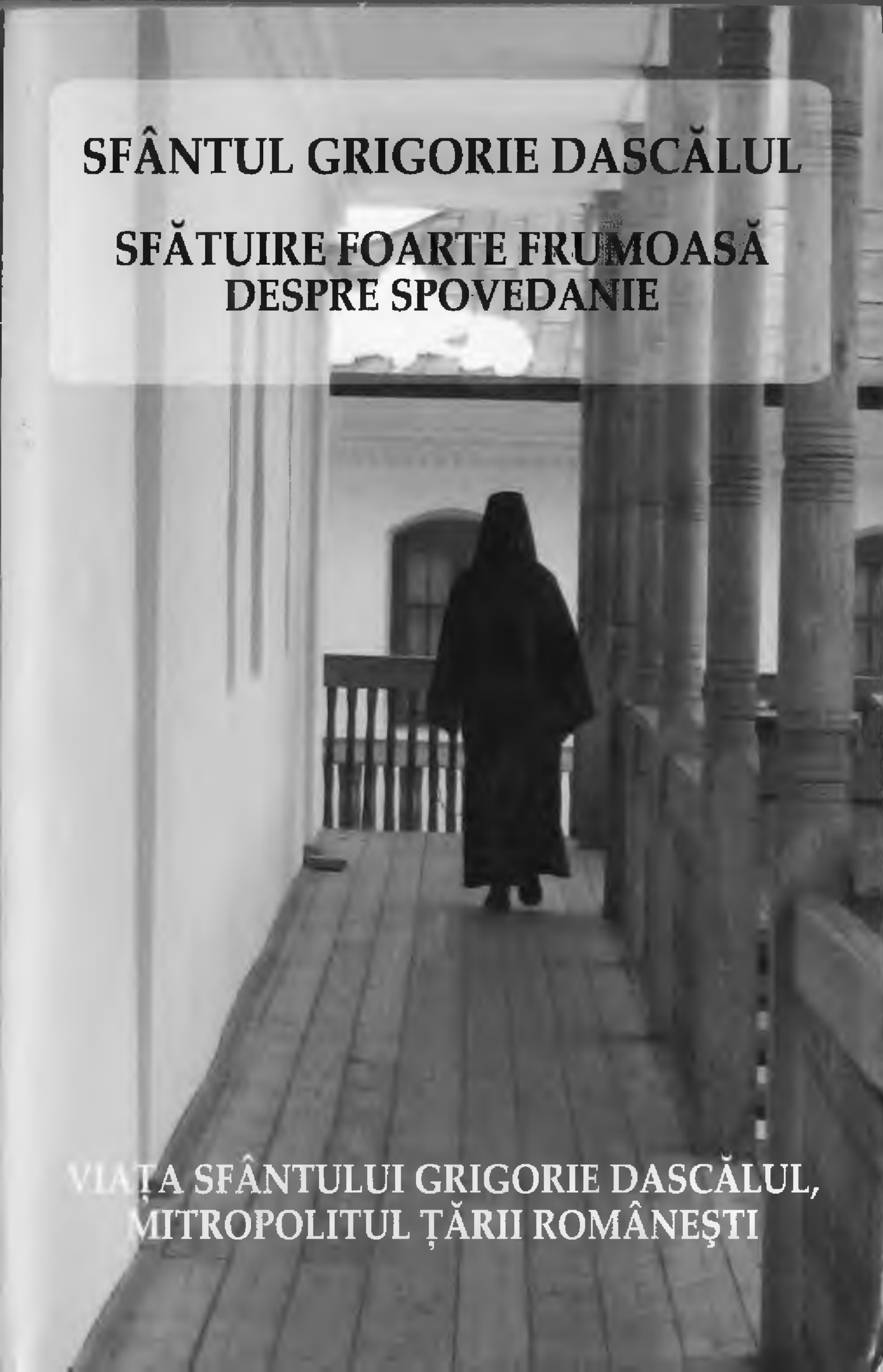
SFÂNTUL GRIGORIE DASCĂLUL

SFĂTUIRE FOARTE FRUMOASĂ DESPRE SPOVEDANIE

VIAȚA SFÂNTULUI GRIGORIE DASCĂLUL, MITROPOLITUL ȚĂRII ROMÂNEȘTI

SFÂNTUL GRIGORIE DASCĂLUL
MITROPOLITUL ȚĂRII ROMÂNEȘTI
(1765-1834)

SFĂTUIRE FOARTE FRUMOASĂ
ȘI PE SCURT
CĂTRE CEL CE SE POCĂIEȘTE
CUM SE CUVINE SĂ SE MĂRTURISEASCĂ
DE LA MULȚI DASCĂLI ADUNATĂ
SPRE FOLOSUL CELOR CE VOR CITI

Editura Egumenița
I.S.B.N. 978 – 973 – 8926 – 49-3

Eitura Cartea Ortodoxa
I.S.B.N. 978 – 973 – 1710 – 74-7

SFÂNTUL GRIGORIE DASCĂLUL
MITROPOLITUL ȚĂRII ROMÂNEȘTI
(1765-1834)

SFĂTUIRE FOARTE FRUMOASĂ

ȘI PE SCURT
CĂTRE CEL CE SE POCĂIEȘTE
CUM SE CUVINE SĂ SE MĂRTURISEASCĂ
DE LA MULȚI DASCĂLI ADUNATĂ
SPRE FOLOSUL CELOR CE VOR CITI

EDIȚIE ÎNGRIJITĂ DE ȘTEFAN VORONCA

Carte tipărită cu binecuvântarea
Prea Sfințitului Părinte GALACTION,
Episcopul Alexandriei și Teleormanului

EDITURA EGUMENIȚA
Editura Cartea Ortodoxă
2007

СФЪТУИРЕ ФОАРТЕ ФРУМОАСЪ,

ШИ ПЕ СКУРТ

Кътръ чел че съ покъеще, кум съ кувине съсе мъртурисѣскъ,

ДЕЛА МУЛЦИ ДАСКАЛИ ЛАУДАТЪ

Спре фолосул де обще а челор че вор чети,

Ши тѷпърить

Ку благословеніа Преасфинцитулуй Митрополит а тоатъ Унгровлахіа Кѷріу Кѷр

ГРИГОРІЕ.

Ши ку тоатъ келтуяла Думнеалуй Логофътулуй

НІКОЛАЕ БЪЦКОВЕНУЛ.

Ꙟ Сфѫнта Епіскопіе

БУЗЪУЛ.

Ꙟтру а са акум де ноу фъкутъ Тѷпографіе

Ла анул дела ХС ҂АѾЛД. Априліе Є.

SFÂNTUL GRIGORIE DASCĂLUL
MITROPOLITUL ȚĂRII ROMÂNEȘTI

(1765-1834)

SFĂTUIRE FOARTE FRUMOASĂ

ȘI PE SCURT
CĂTRE CEL CE SE POCĂIEȘTE
CUM SE CUVINE SĂ SE MĂRTURISEASCĂ
DE LA MULȚI DASCĂLI ADUNATĂ
SPRE FOLOSUL CELOR CE VOR CITI

•

ȘI TIPĂRITĂ CU BLAGOSLOVENIA
PREASFINȚITULUI MITROPOLIT A TOATĂ
UNGROVLAHIA KIRIU KIR

GRIGORIE

ȘI CU TOATĂ CHELTUIALA DUMNEALUI
DOMNULUI LOGOFĂTULUI
NICOLAE BÂȚCOVEANUL

*

ÎN SFÂNTA EPISCOPIE A
BUZĂULUI

≈

ÎNTRU A SA ACUM NOU FĂCUTĂ TIPOGRAFIE
LA ANUL 1835 DE LA HRISTOS, APRILIE, 15

INTRODUCERE

Puțini ar putea să scrie sau să laude după vrednicie viața şi faptele acestui Mare Sfânt Părinte al Bisericii Ortodoxe Române, canonizat târziu. Pe data de 21 mai 2006. Pentru aceasta, în lucrarea noastră, am încercat a aduce mai mult mărturiile istoriei, aşa cum ni s-au păstrat până azi. Căci ele vorbesc cel mai bine despre viața şi faptele sale. Dacă, precum ştim, după Mitropolitul Grigorie nu s-a mai ridicat un alt ierarh mai vrednic ca el, cu viață mai sfântă şi cu activitate mai bogată decât el, apoi noi, cei ce facem cunoscute scrierile lui, de-am încerca să lăudăm după cuviință pe Dumnezeu întru viața şi faptele lui, după cum îndeamnă psalmul (cf. 150: 1), ne-am umple de slavă deşartă şi de ruşine, ca unii ce nu numai că nu voim să urmăm vieții duhovniceşti pe care el o propune prin scrierea de față, ci şi ca unii care adesea ne împotrivim unei vieți ca aceasta, izvodind alte „învățături", care nu se adapă, precum cele ale Sfântului Grigorie, din izvorul cel dulce al Sfintei Tradiții, precum zice şi autorul vieții de mai jos. Nu am greşi, de aceea, nicidecum de

l-am numi un nou „Gură de Aur", ale cărui cuvinte aurite zac încă nedescoperite şi nevalorificate în manuscrise şi tipărituri uitate de vreme. Citind viaţa lui, ne izbesc din loc în loc fapte şi întâmplări ce ne aduc aminte de viaţa Sfântului Ioan Gură de Aur, de a lui Vasile cel Mare şi ale altora.

Cartea de faţă poate fi lesne socotită cea mai frumoasă carte despre Taina Mărturisirii ce s-a scris vreodată de vreun autor român. Valoarea ei reiese cel mai bine din lectura ei. Mitropolitul se adresează încă de la început cititorilor nu ca unora ce trebuie să ia aminte la oarece idei, definiţii, canoane, pe care el, iată, a reuşit să le aştearnă în scris şi care sunt obligatorii, ci ca unor fraţi ai lui, păcătoşi ca şi el, cărora le pune înainte mărturia Părinţilor şi nu „învăţăturile mai noi", cele pe care noi le numim azi „adaptate la cugetul contemporan"; el pune înainte mărturia Sfinţilor Părinţi ca unul care făcea parte din ceata lor, ca un continuator al vieţii şi învăţăturii lor. Nu întâmplător, viaţa şi faptele lui au stârnit ură şi împotrivire din partea multor preoţi, boieri şi alţi dregători ai vremii, precum ne arată viaţa. Asemenea împotriviri faţă de o lucrare duhovnicească a unui ierarh român nu s-a mai văzut de atunci în istoria Bisericii noastre. Pentru ce? Oare pentru că lucrurile mergeau spre mai

bine? Nu, ci pentru aceea că ierarhii de mai târziu s-au adaptat mai mult (sau mai puţin) la cugetul şi politica mai-marilor acestei lumi şi la unele „obiceiuri" mai (mult sau mai puţin) nebisericeşti ale poporului.

Despre viaţa şi activitatea lui nu s-a scris până acum o lucrare cuprinzătoare; o astfel de lucrare ar cere osteneli peste fire şi poate că puţini ar dori, de voie şi spre singură lauda Sfântului şi folosul creştinilor, să întocmească o lucrare ca aceasta. Ca o smerită contribuţie, dăm mai jos o viaţă a Mitropolitului într-adevăr vrednică de a fi socotită o laudă sfântă adusă celui între Sfinţi, Părintelui nostru Grigorie, Mitropolitul Ţării Româneşti, de veşnică pomenire[1].

---

[1] O altă viaţă vrednică de luat în seamă, apărută recent, scrisă mai „la rece", a întocmit preot prof. dr. Mircea Păcurariu în volumul 3 din Istoria Bisericii Ortodoxe Române (Editura Institutului Biblic şi de Misiune al B.O.R., Bucureşti, 1994, pp. 36-47), care îi consacră un întreg capitol. Chiar dacă în bună parte îi lipseşte căldura şi lauda duhovnicească a vieţii, ea vine cu amănunte suplimentare privitoare la contextul istoric, în general, şi bisericesc, în special, şi la viaţa şi tălmăcirile Mitropolitului.

VIAȚA ȘI FAPTELE PĂRINTELUI GRIGORIE DASCĂLUL, MITROPOLITUL ȚĂRII ROMÂNEȘTI

(1765 - † 22 Iunie 1834)

Duhul Domnului a împărțit păstorilor sufletești ai neamului nostru românesc felurite daruri duhovnicești. Unii au fost buni părinți duhovnici, îndreptând pe cei greșiți, alții au suferit pentru turma lor greutățile vremilor și nu au părăsit-o în necazuri. Unii s-au străduit să ridice case Domnului, alții s-au nevoit să dea cuvântul Domnului pe graiul poporului. Unii au fost tari în credință, alții au fost pildă de smerenie. Unii au strălucit prin știința lor, alții au pilduit prin cârmuirea lor. Dar Grigorie Dascălul, Mitropolitul Țării Românești (1523-1834), a dobândit bogăție de daruri duhovnicești. Căci știința lui de carte nimeni altul n-a avut-o nici înainte, nici după aceea. Smerenia și înfrânarea lui uimeau și pe cei de altă credință. Blândețile lui înmuiau și inimile cele mai învârtoșate. Puterea lui de lucru schimba noaptea în zi și neputința în sănătate. Iubirea lui de turmă și de țară nu lua în seamă necazurile și surghiunul. Dragostea lui de carte folositoare sufletelor l-a stăpânit din tinerețe până la suflarea din urmă. Milostenia lui era

atât de largă, că la moarte nu s-au găsit din agonisita lui decât cărți pe care le da în dar.

Pentru aceea, îndemnatu-ne-am să-i scriem pe scurt şi pe înțelesul tuturor viața şi faptele, ca să fie pildă pentru toți. Iar pentru că mulți mitropoliți au purtat numele Grigorie, şi nu-i cuviincios a-i deosebi prin numărătoare, ne-am îngăduit spre ținere de minte să-l numim aşa cum l-au numit cei din vremea lui, adică Grigorie Dascălul. Căci cu adevărat dascăl, adică învățător, a fost şi este al neamului nostru.

Cum a învăţat carte părintele Grigorie Dascălul

Fericitul părinte Grigorie Dascălul, Mitropolitul Țării Româneşti, s-a născut în oraşul Bucureşti, când era cursul anilor de la Hristos 1765; şi a primit din Sfântul Botez numele Gheorghe. Părinţii lui erau români şi de bun neam; dar, care le-a fost numele şi ce îndeletnicire aveau, nu ştim. Că Grigorie, în smerenia lui adâncă, n-a lăsat însemnare despre aceasta, ca să nu se laude cu cele lumeşti şi trecătoare. Şi nici alții din vremea aceea n-au aflat de la dânsul cuvânt despre neamul său. Înțelegem numai că părinții lui Grigorie au fost oameni evlavioşi, că l-au crescut bine şi că de copil l-au dat să învețe carte, cu gândul să ajungă învățat şi să intre în

dregătorii lumeşti. Dar, cum mai departe se va arăta, altfel rânduise Dumnezeu.

Era pe vremea aceea în Bucureşti o şcoală vestită, aşezată în mănăstirea Sfântului Sava, ale cărei clădiri se aflau pe locul unde astăzi este tot o şcoală, anume Universitatea. Domnul Alexandru Ipsilante (1774-1782) rânduise din nou această şcoală, cu clădiri noi şi mari, cu profesori buni şi mulţi, nouă la număr, cu 75 de şcolari bursieri, cu bibliotecă şi cu tot ce trebuie unei şcoli, unde să înveţe toată ştiinţa, ca să nu mai caute şcolarii izvor de învăţătură în alte părţi.

Şcoala aceasta ţinea 12 ani şi era împărţită astfel. Copiii erau primiţi la vârsta de şapte ani. Trei ani învăţau gramatica, adică învăţau limba elinească şi spre sfârşit începeau şi limba latinească. După aceea, alţi trei ani învăţau literatura elină şi latină, pe temeiul scriitorilor celor mai vestiţi ai acestor limbi. După ce isprăveau şi aceşti trei ani, alţi trei ani se îndeletniceau dimineaţa cu poetica, retorica şi etica lui Aristotel, iar după-amiază învăţau limbile italiană şi franceză.

Stăpânind deci şcolarii limba elinească, ştiinţele ajutătoare şi alte limbi, treceau acum la învăţământul cel înalt, care şi acesta ţinea iarăşi trei ani. Aici învăţau aritmetică, geometrie, istorie, geografie, filosofie şi astronomie. În timpul celor trei ani de învăţământ înalt, cine îşi alegea viaţa bisericească, trebuia să asculte şi teologia la un profesor aşezat în Sfânta Mitropolie, deosebit pentru evlavia şi

dreapta lui credință. Aşa că dacă cineva ar asemăna cursul învățăturii de atunci cu cel de astăzi, ar vedea că cei trei ani de la început ar însemna învățământul primar, cei şase ani ar fi tot una cu învățământul secundar, iar cei trei ani din urmă s-ar potrivi cu învățământul nostru universitar.

Şi am amintit toate acestea ca să spunem că Gheorghe al nostru, trecând din brațele părinteşti în cele ale şcolii acesteia de la Sfântul Sava, s-a aşternut cu nesățioasă osârdie şi cu înflăcărată râvnă pe învățătură şi a străbătut tot cursul acestor învățături, desăvârşindu-se în învățătura elinească şi în celelalte ştiințe învățate în şcoală. Spune cineva care l-a cunoscut că, pentru adâncirea învățăturii, acest student Gheorghe „înjuga nopțile cu zilele". Şi mai adaugă cum că, însetat de carte cum era, s-a adăpat şi din izvorul teologiei la profesorul cel de la Sfânta Mitropolie, a învățat adică şi sfintele dogme ale credinței noastre creştine.

Cum a intrat în viața călugărească şi la ce ascultări s-a supus

Iar Pronia cea Dumnezeiască, rânduind toate cu nespusă înțelepciune spre folosul nostru, a lucrat aşa ca înclinarea spre viața cea bisericească a studentului nostru Gheorghe să dobândească sprijin spre întărirea ei. Că, dorind părintele stareț Paisie de la mănăstirea

Neamțului să aibă ucenici adânciți în conștiința limbii elinești, a trimis pentru aceasta la școala cea vestită din București pe doi călugări îmbunătățiți, pe Gherontie și pe Dorotei. Și așa a întocmit Dumnezeu lucrurile că îmbunătățitul călugăr Gherontie a făcut cunoștință cu strălucitul student Gheorghe. Acesta îl mâna la pășunea cea înflorită a învățăturii elinești, iar acela îl adăpa la izvorul cel nesecat al vieții călugărești. Și cunoștința lor în prietenie adâncă s-a întărit și amândoi nedespărțiți au fost până la moarte. Putea cineva să vadă o minune ca aceasta: pe cel mai lăudat student al Bucureștilor lângă cel mai smerit călugăr al Neamțului. Un muntean și un moldovean uniți pentru împreună-petrecere cărturărească și călugărească, ca un simbol al unirii de mai târziu dintre Muntenia și Moldova.

Iar când Gheorghe isprăvi învățăturile cu laude neprecupețite din partea dascălilor săi, vrură părinții, doriră rudeniile, căutară stăpânitorii cei mari ai țării să-l tragă spre dregătorii pe acest prea pricopsit întru învățătură tânăr. Iar el nu se lăsă biruit de măririle cele lumești, ci, în tovărășia prietenului său, Gherontie, părăsi școala Sfântului Sava și-și îndreptă pașii spre viața Sfântului Sava, alergând la Mănăstirea Neamțului din Moldova. Și aceasta s-a întâmplat cam pe la anii 1790.

Aici, în Mănăstirea Neamțului, se începuse de câțiva ani o viață călugărească nouă. Că Fericitul Părinte Paisie, după ce se desăvârșise în Sfântul Munte, venise în

Moldova cu ucenicii săi şi vâlvă mare ridicase cu orânduielile lui călugăreşti. Aşezase adică viață călugărească după tipicul cel vechi, cu ascultare pornită din dragostea către Hristos. Călugărul nu are nimic al său, ca să aibă de toate prin purtarea de grijă a lui Hristos. Călugărul şi-a tăiat voia sa, ca să aibă putere împotriva ispitelor prin Hristos, Care a biruit puterea vrăjmaşului. Viețuirea călugărului trebuie să fie curată, ca să plinească cuvântul lui Hristos şi ca să fie pildă altora. Călugărul sluješte fraților, după pilda lui Hristos, Care a venit ca să slujească tuturor. Şi aşa, pe acest temei întocmindu-se viața în Mănăstirea Neamțului, o simțire şi un cuget era la toți frații trăitori acolo. Iar Părintele Paisie, cu puterea dată lui de Dumnezeu, încălzea pe toți cu fapta şi cu cuvântul, dând fiecăruia ascultarea ce i se potrivea, întărind pe cel slab şi mângâind pe cel puternic.

Iar când Gherontie i-a adus de la Bucureşti nu numai adânca cunoaştere a limbii elineşti ci şi pe tânărul Gheorghe, părintele Paisie a priceput ce odor i-a venit şi ucenic al său l-a făcut. Şi Gheorghe al nostru s-a arătat şi întru ucenicia călugărească tot atât de fierbinte cum se dovedise la adâncirea învățăturii celei din afară. Cine poate să povestească ostenelile şi nevoințele sale pustniceşti, posturile şi rugăciunile, răbdarea şi supunerea, blândețile şi smerenia sa? Cu bucurie duhovnicească îl sfătuia Părintele Paisie şi cu încredere l-a tuns întru călugărie,

schimbându-i numele din Gheorghe în Grigorie, după pravila călugărilor. Şi când a fost venit un arhiereu la mănăstire, cu părinteasca alegere a lui Paisie, Grigorie fu hirotonit ierodiacon.

Iar „stareţ şi părinte duhovnicesc" şi-a ales ierodiaconul Grigorie pe monahul Gherontie, prietenul său cel dobândit încă de la Bucureşti şi cu el împreună într-o ascultarea au fost. Că priceput fiind ierodiaconul Grigorie în limba elinească, a primit ascultare să tălmăcească pe limba noastră românească cărţi folositoare de suflet. Şi întru această ascultare petrecea în mănăstirea Neamţului împreună cu stareţul său, Gherontie, că, ce tălmăcea unul, îndrepta celălalt şi tălmăcirile lor se făceau ca un singur lucru.

Şi s-a răspândit peste cuprinsul pământului românesc vestea despre aceşti doi călugări pricepuţi întru tălmăcirea cărţilor bisericeşti şi îmbunătăţiţi întru viaţa călugărească. De aceea, când Mitropolitul Dositei de la Bucureşti a cerut la mănăstirea Neamţului să-i trimită doi monahi tălmăcitori din limba elinească, au fost trimişi Gherontie şi Grigorie, care au şi tipărit la Bucureşti din cărţile lor. Iar pe Grigorie l-a oprit Mitropolitul Dositei ca să fie purtător de grija al bibliotecii celei mari din Mitropolie. Cât de nevoitor era Grigorie la acesta slujbă a tălmăcirii şi a bibliotecii, ne spune cineva care a fost împreună lucrător cu el atunci, scriind aşa „că nu stingea fără numai lumina zilei luminarea lui Grigorie, nici nu apuca înainte începutul nopţii aprinderea ei".

Când Mitropolitul Veniamin al Moldovei a simţit nevoia de cărţi teologice pentru seminarul său de la Socola, tot pe Gherontie şi pe Grigorie i-a pus la întocmirea unor astfel de cărţi. Când învăţatul episcop Iosif al Argeşului, care sta în legături cărturăreşti şi cu fraţii din Ardeal, a dorit să dea lămuriri pentru cărţile de slujbă bisericească, tot la Gherontie şi la Grigorie s-a îndreptat, iar aceştia i-au întocmit tâlcuiri de care şi astăzi ne folosim.

Călătoria la Sfântul Munte şi aşezarea lui Grigorie în mănăstirea Căldăruşanilor

În anul când ruşii ne-au răpit Basarabia, nedespărţiţii Gherontie şi Grigorie se hotărăsc să facă o călătorie la Sfântul Munte ca să se închine sfintelor mănăstiri celor de acolo şi să se întâlnească cu părinţii cei cuvioşi pentru folosul sufletului. Şi aşa, mai alăturându-se lor încă doi călugări, pornesc tuspatru la drum, după ce au luat blagoslovenie de la ocârmuitorul Mitropoliei din Bucureşti. Când au ajuns la Seres, departe de trei zile pe jos până la Sfântul Munte, un tovarăş, anume Iachint, s-a despărţit, zicând că are să meargă la Ierusalim; şi de atunci nu s-a mai aflat nimic de el. Ceilalţi trei au ajuns în Sfântul Munte, s-au închinat cu evlavie prin mănăstiri şi au intrat în vorbiri duhovniceşti cu

părinţii de acolo. Apoi au pornit să se întoarcă în ţară. Şi când au ajuns în preajma oraşului Filipupolis, au căzut intre tâlhari, care i-au chinuit şi le-au luat tot ce aveau. Iar Gherontie, mai bătrân fiind şi mai rău chinuit, a răposat acolo. Grigorie, tovarăşul şi fiul său duhovnicesc, împreună cu celălalt călător, i-au ridicat trupul şi l-au îngropat în mănăstirea Anarghiri din apropiere. Iar când s-au împlinit şapte ani de la pristăvirea lui Gherontie, s-a dus Grigorie iarăşi la mănăstirea Anarghiri, a dezgropat oasele fericitului său stareţ şi tovarăş întru toate bunele obiceiuri şi, după datoria părinteştii orânduieli, întorcându-se înapoi la Bucureşti, le îngroapă în pământul ţării.

Rămânând singur, Grigorie trăieşte în mănăstirea Neamţului, urmându-şi ascultarea în tălmăciri şi în tipăriri de cărţi. Mai apoi, din ce pricină, nu ştim, părăseşte metania sa de la Neamţ din Moldova şi se închide în mănăstirea Căldăruşanilor din Ţara Românească, trăind în rugăciune, tălmăcind cărţi din porunca Mitropolitului ţării şi necăutând nici o dregătorie bisericească. Dar, cum mai departe vom vedea, altfel rânduise Dumnezeu.

Cum a ajuns ierodiaconul Grigorie mitropolit al Ţării Româneşti

În anul 1821 a fost mare răzvrătire în ţările noastre. S-au sculat grecii ca să scuture jugul turcesc şi s-au ridicat şi românii ca să

scape de fanarioți, adică de grecii trimişi de turci ca să fie domni în Țările Româneşti. Multă pradă şi mult omor s-a făcut atunci. Grecii l-au omorât pe Tudor Vladimirescu, căpetenia românilor răsculați. Turcii i-au biruit pe greci şi au umblat cu capete de zavergii, adică de răzvrătiți, la şeile cailor. Boierii au părăsit țara, fugind în Ardeal şi lăsându-şi averea pradă răufăcătorilor. Atunci a fugit, împreună cu episcopii, şi Mitropolitul Dionisie al Țării Româneşti, lăsând turma fără păstor în mijlocul lupilor.

Dar aceasta mare tulburare a avut şi o urmare bună. Anume de atunci încoace s-a rânduit să fie domni dintre români, şi nu dintre greci. În dregătorii să nu se mai numească străini, ci pământeni. La mitropolii şi episcopii iarăşi să nu mai ajungă decât românii. Şi aşa, în Țara Românească, este numit domn Grigorie D. Ghica, din vechea familie domnitoare a Ghiculeştilor. Domnul scrie boierilor şi Mitropolitului, fugiți la Braşov, să se întoarcă în țară ca să arate nemângâiaților locuitori în faptă că au scăpat din trecutele nevoi. Dar Mitropolitul Dionisie nu vrea să se întoarcă, iar țara nu putea rămâne mai mult fără mitropolit. De aceea, Domnul strânge pe boieri în divan, dându-le voie, după legile de atunci, să aleagă alt mitropolit în locul lui Dionisie. Cinstiți au fost acei boieri şi buni creştini s-au arătat, că n-au căutat la fața oamenilor, ci sârguindu-se cu multă osârdie, într-un glas au socotit destoinici pentru treapta mitropoliei pe

următoarele trei obraze: Grigorie – arhimandritul de la Argeş, Teoclit ieromonahul şi Grigorie ierodiaconul, care amândoi se aflau la mănăstirea Căldăruşani. Şi au scris boierii în hârtia lor către Domn aşa: „Dintr-aceşti trei părinţi ce-i arătăm Măriei tale, care dintr-înşii se va socoti şi de către Măria ta, acela ni se va orândui mitropolit. Şi rămâne cum Duhul Sfânt va lumina pe Măria ta cu alegerea dintr-aceşti trei părinţi". Pricepuţi au fost boierii, dar adevărat luminat de Duhul Sfânt a fost Domnul Ţării când, din cei trei, a ales pe cel din urmă, pe ierodiaconul Grigorie.

Închipuieşte-ţi, cititorule, că boierii trimişi să vestească pe Grigorie că-l cheamă Domnul Ţării l-au găsit într-o chilie, în afară de zidul mănăstirii Căldăruşanilor, la Cocioc, cum se zice şi azi. În chilia lui era o rogojină peste o scândură, ce-i slujea de pat, o icoană în perete, o măsuţă de scris şi o pereche de desagi înţesaţi cu cărţi, încolo nimic. Iar Grigorie, îmbrăcat într-un cojoc vechi de oaie - era în preajma Bobotezei -, tocmai citea din Sfântul Ioan Gură de Aur, despre cât de înfricoşată este taina preoţiei. Şi boierii îi spun că Domnul ţării vrea să-l facă mitropolit!

Uimit de această veste neaşteptată, Grigorie, după un timp de gândire, răspunde aşa: „Că Măria sa Vodă mă cheamă la Curte, voi face ascultare şi voi veni; dar ca să fiu eu păstor al turmei celei cuvântătoare a neamului nostru, nevrednicul, numai gândul acesta mă cutremură. Păstorul cel mare Hristos să-mi fie

milostiv mie, păcătosului". Şi trimişii Domnului au plecat.

Iar Grigorie, petrecând toată noaptea în rugăciuni fierbinţi, a doua zi şi-a luat toiagul în mână şi desagii pe umeri şi a plecat pe jos la curtea lui Vodă. Era în ziua de 5 ianuarie, în anul 1823. Am auzit şi noi de la bătrâni că în călătoria aceasta spre Domn i s-a întâmplat lui Grigorie o poznă. Adică trecând el prin satul Tunari şi oprindu-se la un puţ să se odihnească, preotul satului, care nu iubea pe călugări şi era nu ştiu cum, l-a închis într-un coteţ de porci, zicând că-i călugăr hoinar. Şi ar fi petrecut Grigorie şi noaptea cu porcii, dacă nu se milostivea o slugă să-i dea drumul pe ascuns. Iar când a ajuns Grigorie mitropolit, au venit preoţii, după obicei, să primească binecuvântare. Printre ei era şi preotul din Tunari, care a îngălbenit ca şofranul şi tremura ca frunza de plop când a văzut că mitropolit este călugărul închis de el în coteţul porcilor. Dar Mitropolitul Grigorie, văzându-i tulburarea, blând cum era, l-a binecuvântat zicându-i: „Nu te teme, că porcii sfinţiei tale s-au purtat bine cu mine".

Trei zile a ţinut vorbirea între domnul Grigore Ghica şi între ierodiaconul Grigorie. Domnul stăruind la Grigorie să primească vrednicia de mitropolit, iar Grigorie apărându-se ca unul ce nu se simte vrednic de această înfricoşată răspundere. Iar la urmă, arătându-i Vodă că şi Domnul Hristos s-a făcut slujitor fraţilor săi şi că acum, când pentru neamul

românesc se arată zile mai bune, toți suntem datori să ajutăm după puterile date nouă, ierodiaconul Grigorie s-a plecat dorinței lui Vodă şi a primit să fie mitropolit. Atunci cu inimă plină, în ziua de 8 ianuarie din anul 1823, aşa a hotărât domnul Grigore Ghica: „Urmând aşadar cugetului nostru, după a creştineştii datorii şi fără câtuşi de puțină părtinire, am găsit a înălța la acest arhipăstoresc scaun al Mitropoliei Țării Româneşti, de duhovnicesc păstor al norodului din această de Dumnezeu păzită țară, pe Grigorie ierodiaconul".

Şi, în ziua de 9 ianuarie, Grigorie a fost sfințit ieromonah, citindu-i-se şi rugăciunile la facerea de arhimandrit. În seara aceleiaşi zile, s-au făcut strigările de arhierie sau, cum se zice, s-a săvârşit ipopsifierea. A doua zi, 10 ianuarie, a fost sfințit întru arhiereu-arhipăstor al Țării Româneşti. Cu alaiul îndătinat, semnat chiar de Vodă Ghica, a urmat în ziua de 11 ianuarie darea cârjei şi aşezarea în scaun a Mitropolitului Grigorie. La palatul domnesc, în ziua aceea, erau adunați toți boierii. Domnul, urmat de postelnic, a înaintat, a pus în mâna lui Grigorie cârja arhipăstorească şi a rostit aceste cuvinte pline de înțeles: „Nici celui care a alergat, nici celui ce s-a rugat, ci celui care a binevoit Dumnezeu". Şi astfel ajunse Grigorie Mitropolit, când era în vârstă de 58 ani, fără să ceară scaunul, ci fiind rugat să-l primească, fără să dea daruri şi fără să facă făgăduieli, ci

primind el daruri; fără să fi fost preot sau episcop, ci numai ierodiacon.

Despre firea Mitropolitului Grigorie, iată ce scrie consulul austriac de atunci: „Aflând cine sunt, s-a arătat foarte bucuros, mi-a ieşit înainte şi m-a dus până la o sofa, a fost binevoitor şi foarte smerit; în vorbă, glasul îi fu potolit şi măsurat. Mi-a dat dulceață şi cafea; primindu-i binecuvântarea, plecai. Mă întovărăşi până afară din casă şi nu se retrase decât atunci când trăsura mea porni. Lumea aşteaptă mult bine de la cârmuirea sa". Cum era la chip, nu ştim bine, că Mitropolitul Grigorie nu s-a lăsat să fie zugrăvit, ci numai se povesteşte din bătrâni că avea un cap atât de mare, că nu s-a găsit mitră să i se potrivească.

Cum a cârmuit mitropolitul Grigorie Biserica românească

Mulți se vor fi întrebat cum va putea cârmui Biserica acest mitropolit care nu făcuse până atunci decât să se roage, să asculte de alții, să scrie cărți şi să le tipărească? Oare pentru cârmuire nu trebuie ca cineva să aibă pregătirea osebită acesteia? Aşa va fi fiind cu alții, dar Mitropolitul Grigorie a făcut abatere, că din ziua întâia s-a arătat destoinic întru purtarea cârmei bisericeşti ca nici un altul până la el. Credința lui în Dumnezeu, dezlipirea de bunurile pământeşti, dragostea de aproapele şi împlinirea datoriei i-au fost ajutoare neclintite

în păstorirea sa. Să spunem pe scurt ce a înfăptuit el în biserica românească, care atunci avea multe lipsuri.

Episcopiile erau văduvite ori păstorite de oameni nu tocmai vrednici. Şi atunci, chiar în anul întâi, Mitropolitul face să ajungă la Argeş şi la Râmnic episcopi noi; iar peste doi ani se alege un alt episcop şi la Buzău. Iar Mitropolitul, ştiind după canoane că are netăgăduită datorie a fi cu mare privighere pretutindenea până unde se întind hotarele Mitropoliei, pune la inimă acestor episcopi îndatoririle lor şi-i are în de-aproape cercetare ca să-şi îngrijească de turmă. Îi mustră când, în loc de umblarea prin eparhie pentru îndreptarea bisericilor, stau prin oraşe la sfaturi şi pricini politiceşti. Dar îi şi apără când sunt asupriţi. Episcopii aceştia îşi iubesc Mitropolitul lor, şi aşa înţelegere adâncă era atunci între arhiereii noştri.

Mitropolitul Grigorie s-a îngrijit şi de preoţi. Fiind preoţii atunci scutiţi de dări către vistieria ţării, iar mulţi intrau în preoţie fără pregătire, sfinţindu-se prin dare de bani chiar şi la arhierei străini, peste Dunăre. Ca să înceteze aceasta, Mitropolitul cere Patriarhului de la Ţarigrad[2] să oprească pe Mitropoliţii de Vidin şi de Vraţa de la hirotonia celor din alte episcopii; iar el, Mitropolitul, îşi ia osteneala şi singur îşi

---

[2] Constantinopol.

sfinţeşte preoţii în dar, ţinând însemnare lămurită de numele şi de satul celor sfinţiţi.

Aflând că protopopii aceştia jefuiesc pe preoţi şi pe diaconi cu felurite dări, a pus rânduială şi în tagma lor. Aşa, protopopii luau de la preot „darea bastonului", adică bir de protopop, mai luau „dare pentru adeverinţa de hirotonie", „dare pentru cercetarea bisericilor" şi încă una „pentru adeverinţa de duhovnicie"; iar „pentru pricini de gâlceviri între preoţi", care se cercetau de protopopi, jecmănirea n-avea margini. Toate aceste dări le-a înlăturat Mitropolitul, „fiind obiceiuri vătămătoare de suflet şi neprimite de Biserică". Şcolile se ţineau dintr-o dare plătită de preoţi şi la strângerea ei iarăşi se năpăstuiau preoţii, dar prisosul intra în punga altora. Şi aici puse rânduială Mitropolitul, fără să scadă suma totală a banilor orânduiţi pentru şcoli.

Mitropolitul Grigorie arăta multă grijă pentru şcoli, al căror efor[3] era. Căuta profesori buni până şi la Viena, punând îndatorire să fie români şi de credinţa noastră. Lua parte la examen, binecuvântând roadele profesorilor şi silinţele şcolarilor şi dăruind bani pentru şcolarii sărmani. Ajuta băneşte pe tinerii din Moldova trimişi la şcoala de la Sfântul Sava. Cu drept cuvânt era numit „cel mai fierbinte doritor de folosul obştesc". Dar această dragoste a lui de şcoală nu-l oprea să nu mustre pe profesori când nu aveau purtări bune sau când

[3] Un fel de epitrop.

răspândeau idei nepotrivite cu vremurile de atunci. Nume de filosof şi trecere în lume avea profesorul ieromonah Eufrosin Poteca de la şcoala românească din Sfântul Sava, dar aflând Mitropolitul că el şi ceilalţi profesori nu se poartă potrivit datoriei lor de îndrumători şi cu fapta, nu numai cu ştiinţa, îi ceartă scriindu-le: „Să vă îndreptaţi cu toţii şi apoi să îndreptaţi pe alţii. Să dobândiţi năravuri bune, apoi să învăţaţi de nărăvuri. Să fiţi cu toţii sfinţi precum erau dascălii cei mai dinainte într-acel loc"[4].

Să nu se uite că Mitropolitul Grigorie a stăruit pentru înfiinţarea de seminarii preoţeşti la fiecare episcopie. Şi au mai hotărât ei ca aceste seminarii să fie clădite şi întreţinute cu cheltuiala Mitropoliei şi a Episcopiilor, fiind aceasta „o îndatorire sfântă şi despre care nici una dintr-însele nu se va putea apăra". Datorie este deci ca seminariile noastre din Muntenia să treacă în pomelnicul lor printre ctitori pe Mitropolitul Grigorie Dascălul.

Când Grigorie ajunse mitropolit, starea mănăstirilor era cât se poate de rea. Cele mai bogate mănăstiri fuseseră de pe vremuri închinate Locurilor Sfinte şi pentru cârmuirea lor veneau în ţară călugări străini. Aceştia nu se dovediseră cinstiţi-cârmuitori, căci clădirile le lăsaseră în părăsire, averile le vindeau sau le

---

[4] Pentru ideile lui progresiste sau iluministe, Eufrosin Poteca a fost în final caterisit.

închiriau pe sub mână; şi durere era să vezi mănăstiri bogate căzute în paragină şi pline de datorii. De aceea, Mitropolitul ceru călduros Domniei şi dobândi dezlegare să facă altă rânduială în mănăstiri. Atunci el a numit numai stareți români, a întocmit catagrafii de averile mănăstirilor, le cercetează toate datoriile, le înființează casă de venituri şi opreşte în parte trimiterea de bani la Locurile Sfinte, până ce se vor plăti datoriile. Şi adevărată viață s-ar fi sălăşluit în mănăstirile noastre prin aceste rânduieli ale Mitropolitului Grigorie, dacă nu s-ar fi amestecat mână străină. Că, văzând călugării greci pierderea veniturilor lor mănăstireşti din țara noastră, au cerut ajutorul rusesc. Iar Rusia, ca să ne facă greutăți, a stăruit şi s-au primit iarăşi stareți greci la mănăstirile închinate.

Şi în altă latură s-a învederat simțul de gospodar al lui Grigorie. Când a ajuns el Mitropolit, grele datorii apăsau pe Mitropolie de la înaintaşii săi. Trei dintre ei făcuseră mari împrumuturi cu dobânzi grele pe la diferite persoane care acum cereau stăruitor plata lor. Şi a plătit Grigorie, toată vremea cât a păstorit, datoria altora şi multă amărăciune a pătimit pentru aceasta, căci, când credea că s-a mai uşurat, cu alte înscrisuri de datorii se pomenea. Atâta se îngrijea de aceste datorii că, şi în

surghiun plecând, cuvântul din urmă i-a fost: „Aveți grijă să mai plătiți din datoriile Mitropoliei şi să nu se facă altele".

Plata acestor datorii a împlinit-o el nu din biruri noi pe preoți, ci din economii. Că masa lui era uşoară, legume şi poame, hainele lui erau de rând, şiac[5] călugăresc; plimbări nu făcea; caretă îi dăruise Vodă; pentru economie, nu mai ținea nici obiceiul vechi ca să facă masă şi să dea daruri la hramul Mitropoliei. Cupit[6] era cu el însuşi, însă cu săracii şi cu văduvele bătrâne era darnic; ajuta la datoriile țării şi nu precupețea banul când era vorba de tipăritul cărților şi de ajutorarea şcolarilor.

Îndeletnicirea cărturărească a Mitropolitului Grigorie

Ca să spunem câte cărți a tălmăcit, câte a scris şi câte a tipărit Mitropolitul Grigorie, nu ne ajunge nici vremea şi nici locul. Pe scurt, vom arăta numai ce ştiință avea şi cu ce fel de cărți se îndeletnicea. Mitropolitul Grigorie cunoştea adânc limba elinească, în care fuseseră scrise cărțile Sfinților Părinți şi ale scriitorilor bisericeşti. Iată, noi astăzi avem şcoli înalte, avem mulți învățați, dar să nu le fie cu

---

[5] Țesătură aspră de lână.
[6] Zgârcit.

supărare dacă scriem adevărul, însă nici unul nu s-a adâncit nici pe departe în cunoaşterea Sfinţilor Părinţi ca Mitropolitul Grigorie. La această cunoaştere, el adăuga stăpânirea întregii teologii a Bisericii drept-credincioase, cu toate tainele ei. Şi aceasta nu din cărţi de şcoală, ci din înseşi citirea izvoadelor. El băuse apa înţelepciunii teologice de la izvorul cel curat, nu din valurile tulburate de mintea neputincioasă a învăţaţilor. Şi apropiindu-se de acest izvor cu pregătire de rugăciune, cu adâncă credinţă, cu smerenie şi cu post îndelungat, i s-a deschis mintea lui şi pentru priceperea celor mai adânci noime ale teologiei noastre creştine. De aceea nu greşesc cei ce-l numesc „teologul Grigorie, înalt în ştiinţe şi în înţelepciune, adânc în noimă şi smerit-cugetător în isprăvi şi în lucrare". Şi, pricepând el că *neamul nostru românesc este evlavios din fire, dar este sărac de armele credinţei*, s-a aprins cu râvnă de luminarea lui prin carte bună, socotind cu aceasta să împlinească porunca Mântuitorului de a iubi pe aproapele nostru.

Aveam noi românii toate cărţile de slujbă în limba noastră, aveam de mult Sfânta Scriptură, citeam din Cazanii, ne lămuream din Pravoslavnica Mărturisire, dar stătea sub obroc, tăinuită, lumina Sfinţilor Părinţi, care

luminează cuvântul Domnului şi lămureşte cugetele credincioşilor. Şi de la această lipsă purcezând Grigorie, cu mână evlavioasă dă la o parte obrocul şi pune în sfeşnic lumina Sfinţilor Părinţi, tălmăcind din scrierile lor cele ce priveau spre lămurirea credinţei şi spre întărirea năravurilor celor bune; din scriitorii bisericeşti a tălmăcit tâlcuiri la Sfânta Scriptură; de la Sfinţii Bătrâni a adunat în Pateric cuvinte folositoare. Prin condeiul lui Grigorie s-a deschis pentru neamul nostru vistieria cea bogata a sfinţilor Trei Ierarhi, a Sfântului Atanasie, a Sfântului Ioan Damaschin, a Sfântului Casian Râmleanul[7], a Fericitului Augustin, a Fericitului Teodorit, a Cuviosului Simeon Noul Teolog, a monahului Iosif Vrienie, a lui Teofilact al Ohridei[8], a lui Atanasie din Paros şi a atâtor scriitori bisericeşti din cei pătrunşi de duhul adevăratei credinţe creştine. Atât de vestit scriitor ajunsese Grigorie, că monahii din mănăstirea Neamţului, când au vrut să aibă scrisă Viaţa Părintelui Paisie, la aceasta l-au îndatorat pe Grigorie. Iar el, care atunci era numai ierodiacon, a scris-o cu evlavie, cu ştiinţă, cu meşteşug de sintaxă şi cu bun miros de viaţă de sfânt.

Pentru tipărirea cărţilor, Grigorie îmbunătăţeşte tipografia şi ia pe seama Mitropoliei moara de hârtie de la Ciorogârla. Iar dragostea lui de luminare prin carte se vede din

---

[7] Sau: Romanul sau Românul.

[8] Sau: Bulgariei.

aceea că după el nu s-a găsit altă avere decât vrafuri de cărţi, că aceste cărţi le da în dar preoţilor şi credincioşilor şi că a lăsat cu limbă de moarte să meargă mai departe tipărirea Vieţilor de Sfinţi, începută de el la tipografia de la mănăstirea Căldăruşanilor.

Cum a fost surghiunit Mitropolitul Grigorie

Să spunem acum şi ce a suferit Mitropolitul Grigorie pentru apărarea turmei sale din partea ruşilor şi a boierilor. Iscându-se iarăşi război între ruşi şi turci, la început de mai 1828, ruşii intrară în Bucureşti, iar Domnul Grigorie Ghica căuta să fugă din ţară şi lăsase pe Mitropolitul Grigorie locţiitor de domn.

Grea este viaţa când războiul stăpâneşte, dar îndoit mai grea este atunci când războiul altora se poartă în ţara ta. Străinul şi vrăşmaşul îţi zdrobeşte ţara fără milă şi-ţi pune în spate greutăţi doborâtoare: să dai hrană ostaşilor, să faci cărături de arme şi de tot ce trebuie oastei, să deschizi spitale, să scoţi lume la lucru greu de drumuri şi de poduri în orice vreme, în sfârşit, să fii rob fără cârtire. Închipuiască-şi cineva deci greutăţile prin care trecea Mitropolitul. Ruşii cereau grabnic de toate; românii se plângeau că nu mai pot birui cu împlinirea cererilor.

Mai cu seamă, scoaterea de care pentru căratul proviantului[9] de la Prut până de-a lungul Dunării pricinuia bieţilor români greutăţi peste fire, mai ales iarna. Inima Mitropolitului se topea de focul păstoriţilor săi şi cu cuvânt blajin căuta uşurarea lor în faţa ruşilor. Dobândise asigurarea că preoţii nu vor fi puşi la care. Ruşii însă îşi iau cuvântul îndărăt. Rânduieşte atunci Mitropolitul ca şi preoţii să întocmească câte patru un car. Dar comandantul găseşte vină - o căuta el de mult - că n-au plecat carele preoţilor grabnic, că nu sunt destule şi că s-a întârziat căratul; deci Mitropolitul ar lucra împotriva Rusiei. Urmarea: Grigorie să părăsească numaidecât oraşul Bucureşti şi să se aşeze în Basarabia, aşa porunceşte Palen, cârmuitorul rusesc, în numele împăratului. Şi ce crede cititorul că răspunde Mitropolitul? Liniştit zice că nu îndrăzneşte a intra nici în cea mai mică cercetare a pricinilor ce au adus această poruncă, pentru că datoria lui cere curat numai să se supună. Să-i dea răgaz de câteva zile ca să-şi pună în rânduială socotelile - se gândea la datoriile Mitropoliei făcute de alţii - şi apoi, fie voia Domnului. Şi aşa, pe o iarnă aspră, la 10 februarie 1829, Mitropolitul Grigorie pleacă în

---

[9] Proviziilor.

surghiun spre Chişinău, unde ajunge după multe necazuri şi primejdii.

Dar, cum spune fabula, că toporul fără coadă nu poate doborî pădurea, tot aşa şi aici toporul rusesc n-ar fi putut surghiuni pe Grigorie dacă boierii noştri nu se făceau coadă de topor. Scrie în pisania mănăstirii Bâldana că din pizma boierilor a fost surghiunit Mitropolitul, şi aşa este. În fruntea pizmaşilor s-a aşezat Barbu Văcărescu, mărindu-şi ceata cu alţi boieri nemulţumiţi de Mitropolit că nu împlinise dorinţele lor cele nebune. Unul căutase să câştige pe Mitropolit într-o fratrie împotriva Domnului, şi nu izbutise; altul umblase să arendeze pe nimic moşiile mănăstireşti şi Mitropolitul se împotrivise; altul - anume Barbu Văcărescu - ceruse Mitropolitului să strângă de la preoţi birul cârjei ca să plătească cu el datoriile nepoatei sale, Zoe Văcărescu, o risipitoare măritată cu prinţul rus Bagration. La aceştia se alipiseră şi alţii din prietenie. Mitropolitul Grigorie le ştia pe toate, dar nu le dădu în vileag, ca să nu se arate şi el iubitor de tulburări în vremi ca acelea.

Cu cugetul liniştit, nu stătu fără lucru nici în Chişinău. Citeşte şi tălmăceşte cărţi noi; cere de la Bucureşti cărţi tipărite ca să le dea în dar Moldovenilor de peste Prut, care sunt lipsiţi de ştiinţă bisericească; răspunde la scrisorile primite, uneori dojenind părinteşte; şi din depărtatul său surghiun, poartă grijă multă de trebile Mitropoliei. Iar când s-au împlinit aproape trei ani de surghiun, se dă voie

Mitropolitului să se întoarcă în țară. Ajuns însă la Buzău, este oprit aici; al doilea surghiun începe, care şi acesta ține un an şi jumătate. Ar fi vrut Kiselef, care atunci ocârmuia țara, ca Grigorie să-şi dea demisia din Mitropolie, dar Grigorie răspunde dârz că Dumnezeu l-a unit cu Biserica şi numai El îl poate despărți. Şi nici în acest nou surghiun el nu pierde vremea, căci înființează tipografie la Buzău, tipăreşte cărțile tălmăcite în Chişinău şi fără răgaz se îngrijeşte de strângerea cronicilor Țării Româneşti, a căror tipărire o plănuia. Numai când Kiselef simte că Grigorie, care se retrăsese de la Buzău la Căldăruşani, nu mai are putere să se împotrivească măsurilor lui, îi dă voie să intre în Mitropolia Bucureştilor. Era la 22 august 1833, şi de acum Grigorie petrecuse în surghiun patru ani şi jumătate. Era bătrân şi bolnav.

Cum s-a sfârşit Mitropolitul Grigorie

Să spunem acum ce a mai lucrat Mitropolitul Grigorie, cum a răposat şi cum a fost îngropat. Cei care l-au cunoscut după întoarcerea din surghiun spun că vederea îi era slăbită, trupul neputincios, dar mintea tot limpede se arăta. Se gândea cum să întocmească seminariile, cum să aşeze bună rânduială în mănăstiri şi cum să ridice cinstea preoților de la sate. Pentru aceasta, sfătuin-

du-se cu fețe bisericești și mirenești, ajunge la încheierea că prisosul veniturilor de la mănăstiri să se strângă în casa facerilor de bine; egumenii să dea seamă Mitropolitului în fiecare an și cine se va arăta destoinic să rămână egumen nestrămutat. Cât pentru seminarii, vor fi câte unul la fiecare episcopie, deci patru și nu două cum cerea Regulamentul. Clădirile lor se vor ridica din darul preoților și tot din darul preoților se vor întâmpina cheltuielile viitoare. Seminariștii vor dobândi hrană și îmbrăcăminte de la școală. Inspectorul seminariilor va fi numit de Mitropolit. Fiecare sat cât de mic va avea un preot; datoria lui este învățătura moralului și povățuirea întru ale credinței; iar pentru păstrarea cinstei, preotul să fie scutit de clacă și de dijmă către stăpânul moșiei.

Se mirau toți când l-au văzut că în primăvara anului 1834 se apucă de înnoirea bisericii Mitropoliei. L-au și întrebat dacă crede să o vadă sfârșită, la care Mitropolitul răspunde: „Îmi ajunge să încep lucrarea; cred că urmașii neapărat vor sfârși-o". Tot așa, încredințat fiind că, dintre toate cărțile, cele mai potrivite vremii și patrioților de rând sunt Viețile Sfinților, începe tipărirea lor.

Dar n-apucă să vadă decât două tomuri, căci în noaptea de 22 spre 23 iunie 1834 își dădu ușor sufletul în mâinile lui Dumnezeu. Era în vârstă de 69 de ani și păstorise biserica 11 ani, cinci luni și 11 zile, dintre care patru ani și jumătate în surghiun. Cuvântul din urmă

i-a fost să nu se smintească[10] din tipărire Viețile Sfinților, iar tipografia neîncetat să lucreze cărți folositoare de suflet. Altă avere nu s-a găsit pe urma lui decât cărți hotărâte să se dea în dar.

Aşezat pe scaun în tinda bisericii, împodobit cu odăjdii, cu Evanghelia în brațe, lume după lume a venit să-i sărute mâna. Iar în ziua de 24 Iunie, când se prăznuieşte Naşterea Sfântului Ioan Botezătorul, cu alai numeros şi în durerea norodului celui ce-şi pierdea părintele sufletesc cel adevărat, a fost îngropat nu în biserică, ci afară din biserică, lângă fereastra proscomidiei Mitropoliei, la picătura straşinei. Aşa dorise el, dovedind cu aceasta smerenie şi după moarte.

Când s-au împlinit şapte ani, potrivit rânduielii călugăreşti, i-au dezgropat oasele şi le-au dus la mănăstirea Căldăruşanilor, de unde plecase pe jos spre scaunul Mitropoliei, aşezându-le în gropnița mănăstirii, la rând cu celelalte oseminte călugăreşti. Pe țeasta lui stă scris de la dezgropare: „Acest cap este al Preasfințitului nostru Mitropolit Grigorie al treilea. La leatul 1829, din porunca Rusiei s-a dus în Basarabia, iar după slobozenie s-a întors în Bucureşti la scaunul său şi a răposat întru Domnul, cu pace, la leatul 1834".

Iar sufletul lui în ceruri se roagă lui Dumnezeu pentru iertarea păcatelor noastre.

---

[10] Oprească.

ÎNAINTE-CUVÂNTARE

Dumnezeu, precum la rânduiala firii, n-a purtat de grijă numai cum să fim în viața aceasta sănătoşi, ci încă S-a îngrijit ca, atunci când trupeşte ne vom îmbolnăvi, iarăşi să dobândim sănătate - cu scăldături[11] şi cu feluri de doftorii -, tot într-acest chip, în rânduiala Darului[12], n-a purtat de grijă numai ca să ne naştem de-a doua oară duhovniceşte sănătoşi prin Sfântul Botez, ci S-a îngrijit ca, atunci când sufleteşte ne vom bolnăvi, iarăşi cu o baie curățitoare şi cu o doftorie minunată să dobândim sănătatea cea duhovnicească, iar această doftorie nu este alta decât Taina Sfintei Mărturisiri.

Din această pricină, **pe de o parte**, Mărturisirea este cu adevărat o baie întru care, câte suflete se scaldă, ies îndată uşurate de greutatea păcatului ce-l au asupră-le, pe care suflete le arată umbros Solomon în Cântarea Cântărilor (4: 2): *Ca turmele celor tunse care s-au suit de la baie.* Pentru aceea şi Teodorit, aceasta tâlcuind-o, zice: „[Drept aceea] se

---

[11] Osebite băi.

[12] În iconomia mântuirii, a Noului Testament, sau a întregii istorii Dumnezeieşti.

cuvine să cercetăm ca nu cumva pe cei ce din păcat vin la pocăință să fie numiți turmă a caprelor", ci, precum zice Psellos[13], „cei ce s-au curățit cu baia conștiinței". *Este o baie* întru care se pierd toate întinăciunile greșalelor, după cum zice dumnezeiescul Gură de Aur: „Mărturisirea păcatelor se face pierdere a greșalelor (Cuvânt XX, la Facere)". Și *este o baie* care se face la cei ce se pocăiesc, un al doilea Botez, mai ostenicios adică decât Botezul cel dintâi, care însă de nevoie spre mântuire este și el precum acela, după cum zice Bogoslovul Grigorie: „Știu încă și pe al cincilea Botez[14], cel dureros prin lacrimi; dar este mai ostenicios (Cuvântul XXXIX)". Iar **pe de altă parte**, mărturisirea este o doftorie atât de lucrătoare, încât îndată strică fiecare otravă a păcatului celui lesne de iertat, chiar și al celui de moarte, care este un rău nemărginit; și pierde fiecare

---

[13] Mihail Psellos (c. 1019-1078), filosof, istoric, teolog și om de stat bizantin, autor al mai multor scrieri. În 1045 a fost numit profesor de filosofie la cea din nou întemeiată Universitate din Constantinopol.

[14] *Cuvântul* XXXIX al Sfântului Grigorie, din care e luat fragmentul de aici, pomenește și de celelalte patru feluri de Botez, și anume: 1. Botezul lui Israel de către Moise prin nor și prin mare; 2. Botezul pregătitor al pocăinței săvârșit de Sfântul Ioan Botezătorul; 3. Botezul duhovnicesc prin apă și prin Sfântul Duh, săvârșit de Domnul; 4. Slăvitul Botez al Muceniciei.

neputinţă nevăzută, şi iarăşi întoarce în suflet sănătatea cea de mai-nainte, iar harul cel lucrător prin mărturisire este o doftorie atât de minunată, încât, de acolo de unde era mai înainte închipuit pentru păcatele sale, într-o clipă îl preface pe păcătos într-un preafrumos chip de înger, sau poate într-un bou, precum Nabucodonosor (Daniil, Cap 4), sau într-un porc, precum Tiridat (Septembrie 30, la Sinaxar), sau într-un diavol, precum Iuda - *şi unul din voi diavol este* (Ioan 6: 70). În scurt, este o doftorie care schimbă pe om, făcându-l din osândit slobod, din om trupesc în om duhovnicesc, din rob al Diavolului în fiu al lui Dumnezeu şi din vinovat muncii celei veşnice în moştenitor al Împărăţiei cerurilor. Este o doftorie care, pe temeiul lucrărilor celor peste fire pe care le lucrează, covârşeşte toate lucrările acesteia. Pentru că îndreptarea pe care aceasta o dăruieşte în sufletul păcătosului, de câte ori o dă, este un lucru neasemuit mai mare chiar decât facerea unei lumi noi de către Dumnezeu. Aceasta umbros o însemnează şi Sirah: *Nu este nicio cumpănă vrednică de sufletul celui înfrânat* (26: 14)[15].

Dar - o, nenorocire - această baie curăţatoare şi această minunată doftorie, Mărtu-

---

[1515] Sau *măsură*. Referinţă a putut fi aflată numai în Septuaginta.

risirea cea folositoare de suflet zic, s-a făcut astăzi la creştini o Taină prea puţin folositoare, care creştini, socotind că se curăţesc numai printr-această baie, nici măcar să se spele pe trup n-au ajuns, după cum zice Solomon: *Fiul rău, drept pe sineşi se judecă, iar de întinăciune nu s-a spălat* (Pildele 30: 13).

Iar de vreme ce unii din aceştia nu se mărturisesc nicidecum, sau se mărturisesc foarte rar, iubind, ticăloşii, mai bine să se tăvălească ca dobitoacele în noroiul păcatelor lor, decât să alerge la această baie şi să se curăţească; iar alţii, iarăşi, se mărturisesc cu adevărat, însă nu precum se cuvine - nu se cercetează adică cu cea cuviincioasă cercetare a conştiinţei şi a păcatelor lor, nici cu zdrobirea şi cu umilinţa cea trebuincioasă, nici cu o socoteală hotărâtoare -, ca adică de aici înainte să nu mai păcătuiască - nici cu facerea canonului care se cuvine - care acestea sunt alcătuitoare mărturisirii celei plăcute lui Dumnezeu -, ci se mărturisesc fără de cercetare, fără de umilinţă, fără de hotărâre, fără de împlinirea canonului, pe scurt, numai din obicei: poate pentru că vin Paştile, sau Naşterea lui Hristos, sau Botezul. Pentru aceea, într-acest chip rău mărturisindu-se ticăloşii, se batjocoresc cu adevărat şi foarte se păgubesc. De aceea, noi întristându-ne pentru o pagubă şi

o înşelare atât de mare a fraţilor creştini, ne-am nevoit ca să adunăm de la mulţi dascăli această scurtă sfătuire către cel ce se pocăieşte şi cu aceasta să îndemnăm pe păcătoşii cei ce se mărturisesc să se mărturisească des. Iar celor ce rău se mărturisesc, să le tâlcuim cum se cuvine să se mărturisească, pentru ca mărturisirea lor să fie folositoare şi plăcută lui Dumnezeu, iar de aici, după urmare, iertarea păcatelor lor - care se dă de la Dumnezeu prin duhovnic - să fie adeverită şi fără de îndoială.

Deci - o, fraţilor - primiţi, rugămu-vă, această sfătuire cu bucurie; şi câţi adică aţi pângărit sufletele voastre cu fel de fel de necurăţii ale păcatului, alergaţi către această baie curăţitoare a Sfintei Mărturisiri ca să vă curăţiţi. *Spălaţi-vă şi vă curăţiţi,* vă porunceşte Dumnezeu prin Proorocul Isaia, *lepădaţi vicleşugurile voastre din sufletele voastre* (Is. 1: 15). Iar câţi aveţi bube gândite în suflet şi ranele voastre s-au împuţit şi au putrezit de către faţa nebuniei voastre, după cum zice David (cf. Psalm 37: 5), alergaţi la această minunată doftorie, ca să vă vindecaţi; şi câţi rău v-aţi mărturisit până acum, siliţi-vă, pentru dragostea lui Dumnezeu şi a sufletelor voastre, să vă mărturisiţi de acum drept şi cum se cuvine.

EPIGRAMĂ

Adică scriere deasupra la această sfătuire

Scăldatu-s-a mai-nainte până în şapte ori
Neeman
Şi, de lepra ce era cuprins, s-a tămăduit în
Iordan.
Iar acum tot cel ce va cădea în adâncul pocăinţei,
Mai bine se spală şi îşi ia cununa biruinţei.
Chip de pocăinţă a fost la toate Iordanul,
Întru care Ioan a spălat norodul de păcate.

Mărturisiţi-vă unul altuia păcatele.
Iacov 5: 16

PROLOG

Cum se cuvine să se gătească cineva mai-nainte, pentru când va să se mărturisească

Frate al meu, păcătosule, când vrei să te pocăieşti şi să te mărturiseşti, această mai-nainte gătire se cuvine să o ai, să ştii **mai întâi** că pocăinţa, după cum zice dumnezeiescul Ioan Damaschin (Cartea a II-a, cap. 45), este o întoarcere de la viaţa cea afară de fire întru cea după fire şi de la Diavolul către Dumnezeu, care se face cu osteneală şi cu nevoinţă. Deci şi tu, iubite al meu, de voieşti să te pocăieşti precum se cuvine, dator eşti să laşi pe Diavolul şi lucrurile cele diavoleşti şi să te întorci către Dumnezeu şi către petrecerea cea după Dumnezeu; să laşi păcatul ce este afară de fire şi să te întorci la fapta cea bună, care este după fire; să urăşti răutatea atât de mult, încât să zici şi tu ca David: *Nedreptatea am urât, şi de ea m-am scârbit* (Psalm 118: 163), şi iarăşi, să iubeşti atât de mult binele şi poruncile Domnului, încât să zici ca şi dânsul:

Şi legea Ta am iubit (idem). Şi iarăşi: *Pentru aceasta am iubit poruncile Tale mai mult decât aurul şi topazul* (Psalm 118: 127). Pe scurt, despre pocăinţa cea adevărată, Duhul Sfânt te sfătuieşte prin Înţeleptul Sirah, zicând aşa: *Întoarce-te către Domnul, şi părăseşte păcatele; întoarce-te către Cel Înalt, şi te întoarce de la nedreptate, şi urăşte foarte lucrarea cea rea* (Sirah 17: 20, 21).

Iar **a doua**, să ştii că părţile pocăinţei sunt patru: **zdrobirea**, **mărturisirea**, **facerea canonului** şi **dezlegarea păcatului**, care se face de la harul Duhului Sfânt prin duhovnic, care şi cheie se zice, care mai cu deadinsul ţine Taina Spovedaniei[16].

---

[16] Numind-o cheie, Sfântul are în vedere cuvântul Mântuitorului Hristos, de la Matei (cf. Matei 16: 19), adresat lui Petru. Iată cum dezlegarea păcatului e pusă după facerea canonului. Se va vedea mai încolo mai cu de-amănuntul şi pricina. Acum zicem doar că, deşi orice păcat mărturisit este iertat, dezlegarea lui desăvârşită sau, mai degrabă, dezrădăcinarea şi vindecarea lui se face prin canonul de împlinit, care este doftorie pentru păcat. Alături de iertare, care e dar al lui Hristos, putere spre aceasta primeşte credinciosul de la Dumnezeu prin preot prin rugăciunea pe care acesta o zice la sfârşitul Tainei. Canonul trebuie de regulă împlinit înaintea primirii Sfintei Cuminecături; însă el se poate prelungi, după caz, şi după aceasta, căci pocăinţa nu are sfârşit.

CAPITOLUL 1
Ce este zdrobirea?

Zdrobirea este adică un necaz şi o durere desăvârşită a inimii care se face din pricină că omul, cu păcatele sale, a întristat pe Dumnezeu şi a călcat Legea Lui cea Dumnezeiască, care durere stă nu numai întru simțire, adică întru suspine şi lacrimi, ci mai vârtos stă întru a urî cineva voința cea dinlăuntru a omului spre păcat şi întru a nu mai voi să păcătuiască vreodată. Şi însemnează şi aceasta: că durerea aceasta sau înfrângerea inimii este, după cum zice Coresie, ceea ce alcătuieşte pocăința şi, câtă vreme este în inimă, atâta este şi omul întru pocăință. Iar îndată ce această durere va lipsi din inimă, atunci şi omul se va lipsi de pocăință, care va să zică că durerea şi înfrângerea se cuvine să se afle totdeauna în inima celui ce se pocăieşte, şi aşa pocăința lui este adevărată; însă această înfrângere a inimii este a celor ce sunt desăvârşiți, a celor ce sunt fii [ai lui Dumnezeu]. Pentru că se pricinuieşte din singură dragostea cea către Dumnezeu: adică un fiu se pocăieşte numai pentru că a mâhnit pe tatăl său, iar nu pentru că va să se

lipsească de moştenirea părintească sau pentru că va să se gonească din casa tatălui său.

Părerea de rău. Iar pe lângă zdrobire, este şi părerea de rău, care este un necaz şi o durere a inimii nu desăvârşită; care durere se face nu pentru că omul cu păcatele sale a mâhnit pe Dumnezeu, ci pentru că s-a lipsit de dumnezeiescul har, a pierdut Raiul şi a dobândit munca; iar aceasta este a celor ce nu sunt desăvârşiţi, adică a argaţilor şi a robilor, pentru că se pricinuieşte nu din dragostea cea către Dumnezeu, ci din frica şi dragostea de sineşi - adică un argat se pocăieşte pentru că a pierdut simbria sa, iar un rob, pentru că se teme de pedepsele domnului său.

Deci şi tu, frate al meu, păcătosule, de voieşti să dobândeşti în inima ta zdrobirea aceasta şi părerea de rău, iar prin acestea mărturisirea ta să se facă bine-plăcută lui Dumnezeu, *acestea* se cuvine să le faci.

Mărturisirea se cuvine să se facă la cei mai iscusiţi duhovnici. **Întâi** cercetează şi te înştiinţează care este cel mai iscusit duhovnic, pentru că zice Marele Vasile (Hotărâri pe scurt, 129): „Precum patimile şi ranele trupului nu le arată oamenii la oricine, ci numai la doftorii cei iscusiţi, care ştiu să le vindece, tot aşa şi păcatele se cuvine să le arate nu la cei ce s-ar

întâmpla, ci la aceia care şi pot să le tămăduiască"[17].

a. Cum să cerceteze cineva conştiinţa sa?

A doua, precum atunci când şezi şi socoteşti câtă pagubă au făcut banii tăi la urmă, după multe zile, întru neguţătoria ce ai făcut, tot întru acest chip adună-te, fratele meu, într-o parte, şi, mai-nainte până a merge la un duhovnic ca acesta, la două sau trei săptămâni, şi mai vârtos la începutul celor patru posturi ale anului, şezi cu linişte multă şi, plecându-ţi capul, fă cercetare conştiinţei

---

[17] Prin „cei mai iscusiţi duhovnici" socotim că se înţelege „cei *mai iscusiţi* în a tămădui patimile noastre". Urmând ideilor Sfinţilor Vasile şi Grigorie, am putea continua aşa: „Pentru că precum nu există un doftor care să poate cunoaşte bine toate boalele şi chipul tămăduirii lor şi care să aibă adică şi putinţa sau iscusinţa să le vindece, tot aşa nu există un duhovnic care să aibă atâta iscusinţă încât să tămăduiască orice boală a sufletului". De altfel, la începutul capului al 2-lea, Sfântul îndeamnă, zicând: „...mergi la duhovnicul cel iscusit", şi nu „la cel mai iscusit". În concluzie, nu se sfătuieşte alegerea unui duhovnic la întâmplare, după oarecari aparenţe, ci după cunoştinţa duhovnicească pe care o avem despre el fie prin cunoaşterea lui directă, fie din experienţa altora cu el, sau din „vestea" pe care o are în general şi, nu în ultimul rând, în funcţie de chipul în care privim pe Dumnezeu şi iconomia Lui cu noi.

tale, pe care Filon[18] o numeşte „divan al cunoştinţei", şi fă-te nu apărător, ci judecător al păcatelor tale; fă socoteală de toată vremea vieţii tale, precum Ezechia, cu necaz şi cu amărăciune a sufletului tău: *Socoti-voi toţi anii mei întru amărăciunea sufletului meu* (Is. 38: 15). Sau măcar socoteşte păcatele cele câte le-ai făcut după ce te-ai mărturisit ultima dată, cu lucrul, cu cuvântul şi cu învoiala gândurilor; numără lunile, de la luni treci la săptămâni şi de la săptămâni la zile. Adu-ţi aminte de oamenii cu care ai păcătuit şi de locurile întru care ai păcătuit, şi socoteşte cu multă silinţă, ca să afli fiecare păcat al tău. Iar fiindcă oamenii se şi îngreuiază în vremea aceasta să facă o cercetare subţire ca aceasta a conştiinţei lor, sau şi uită şi nu pot să-şi aducă aminte de păcatele lor, ia aminte, frate, la ce se arată la *Învăţătura cea către duhovnic*[19]: despre păcatele

---

[18] Filon din Alexandria (c. 20 î.Hr - 50 d.Hr.), filosof şi exeget evreu, cu gândire eclectică, autorul mai multor lucrări. În ciuda unor idei deosebite de învăţătura creştină, unii Sfinţi Părinţi şi scriitori bisericeşti, îndeosebi din şcoala alexandrină, s-au inspirat şi au citat şi din lucrările lui.

[19] Din *Molitfelnic*. Învăţătura aceasta către duhovnic, care e un ajutor la cercetarea conştiinţei, s-a dezvoltat mai târziu în aşa-numitele *Îndreptare de Spovedanie*. Unele dintre acestea n-au fost lipsite de un oarecare cazuism străin de Duhul Tradiţiei Părinţilor, făcut aici cunoscut cu prisosinţă de Sfântul Grigorie Dascălul.

de moarte, cele vrednice de iertare şi cele ale uitării; de acolo să te înveţi şi cele zece porunci, şi cine este cel ce greşeşte la fiecare dintr-acestea, ca aşa să-ţi uşurăm greutatea aceasta, şi să te facem să-ţi aduci aminte cu lesnire de păcatele tale. Deci vezi acolo şi, făcând cercetare, adu-ţi aminte care păcate din cele ce se află acolo ai făcut, ca să le spovedeşti.

Şi precum vânătorii nu se mulţumesc numai ca să afle fiara, acolo înăuntru, în pădure, ci se sârguiesc în tot chipul să o şi omoare, într-acest chip şi tu, frate al meu, păcătosule, să nu te mulţumeşti numai întru a cerceta conştiinţa ta şi a afla păcatele tale (pentru că singură aceasta, puţin te va folosi pe tine), ci luptă în tot chipul ca să omori păcatele tale cu durerea inimi tale, adică cu *zdrobire* şi cu *părere de rău.*

Iar pentru ca să câştigi *zdrobirea*, socoteşte paguba cea mare pe care ţi-au pricinuit-o păcatele tale la Dumnezeu; iar pentru ca să câştigi şi *părerea de rău*, socoteşte *vătămarea cea mare* pe care ţi-au pricinuit-o păcatele tale.

b. Că trei vătămări pricinuieşte păcatul la Dumnezeu. Deci, începând de la cea dintâi, socoteşte vătămarea ce ţi-au pricinuit-o păcatele la Dumnezeu:

1. Că tu, cu păcatele tale, ai ocărât şi ai necinstit pe Dumnezeu Cel Înalt şi Mare: tu, viermele, pe un Atotputernic; tu, tina, pe un Făcător a toate; tu, cel ce eşti nimic, pe Unul ce este fără de margini, fiindcă ai călcat Legea Lui, *iar prin călcarea Legii, pe Dumnezeu Îl necinsteşti* (Rom. 2: 23).

2. Că tu, pentru păcatele tale, te-ai arătat rob nemulţumitor, ca un fiu ce erai la un preabun Stăpân ca Acesta şi preaiubitor Tată al tău, Care te-a iubit pe tine din veac, nu pentru vreo vrednicie a ta, ci numai pentru singură bunătatea Lui, şi a hotărât în socoteala sa cea Dumnezeiască ca să te zidească acolo unde putea să facă pe alţii în locul tău, Care ţi-a dăruit conştiinţa, te-a zidit după chipul şi către asemănarea cu El, ţi-a dat un trup cu toate simţirile şi un suflet cu toate puterile, ţi-a purtat până acum grijă de hrană, de îmbrăcăminte, de locuinţă. A poruncit la toate zidirile Sale cele simţite ca să-ţi slujească, te-a izbăvit de atâtea primejdii, de atâtea boale, de atâta sărăcie pe care alţii o pătimesc, ţi-a dat un înger ca să stea totdeauna lângă tine să te păzească, Care a iconomisit să te naşti din părinţi creştini, te-a primit de atâtea ori la Tainele Sale, te-a făcut fiu al Său prin Sfântul Botez, te-a izbăvit din mâinile Diavolului, S-a făcut om pentru tine şi Şi-a vărsat sângele Său

până la cea de pe urmă picătură, ca să te facă moştenitor Împărăţiei Sale, te-a aşteptat de atâtea ori ca să te pocăieşti, după ce ai păcătuit - osândind pe alţii pentru păcate mai mici, Care vine după tine acolo unde fugi, bate în inima ta acolo unde tu nu voieşti, îţi vorbeşte, te iubeşte, te roagă - pentru că voieşte mântuirea ta; pe scurt, pentru cele pentru care tu te-ai arătat nemulţumitor faţă de un Stăpân ca Acesta, Care ţi-a arătat atâtea faceri de bine, ale firii, ale harului, de obşte, din parte, ascunse, arătate, şi, ceea ce este mai înfricoşată decât toate, că întru însăşi acea vreme în care ai luat toate darurile acestea, tu, zidirea cea nemulţumitoare, înaintea ochilor Lui ai îndrăznit şi I-ai dat în loc de răsplătire răutăţile tale.

Ah, frate al meu păcătos! Şi dacă un om asemenea ţie ar fi vrut să-ţi facă ţie numai un singur dar din toate acestea, nu ai fi ştiut ce să faci mai întâi ca să-i mulţumeşti. Iar acum, fiindcă nu un om, ci Dumnezeul cel Preaînalt, Făcătorul tuturor oamenilor şi al Îngerilor, ţi-a făcut atâtea şi atâtea daruri, tu împotrivă să te arăţi faţă de Dânsul atât de nemulţumitor? Minunează-te, frate al meu, minunează-te, cum te-a suferit pământul şi nu s-a despicat ca să te înghită de viu! Minunează-te cum cerul nu a aruncat săgeţi de fulgere ca să te ardă! Cum aerul, pe care l-ai spurcat cu păcatele tale, n-a

suflat cu suflări otrăvitoare ca să te otrăvească! Şi cum toate stihiile nu s-au sculat asupra ta ca nişte fiare, ca să te înghită de viu, nesuferind să te vadă pe tine, împotrivitorul şi vrăjmaşul, arătând cu păcatele tale atâta nemulţumire către Ziditorul lor, Cel atât de Mare Binefăcător al tău! *Neam îndărătnic şi răzvrătit, au cu acestea răsplătiţi Domnului?* (A Doua Lege 32: 5, 6)[20].

3. Ai vătămat pe Dumnezeu pentru că, cu păcatele tale, ai făcut o nemaiauzită nedreptate şi defăimare împotriva izbăvirii care ţi-a făcut ţie Fiul lui Dumnezeu, fiindcă L-ai răstignit pe Cruce a doua oară, ai călcat dragostea Lui, ai pângărit Sângele Lui, ai ocărât harul Duhului Său, I-ai deschis ranele, I-ai înnoit scuipările, pălmuirile, cununa de spini, bătăile, piroanele, suliţa şi toate pătimirile şi ocările, pentru că ai făcut păcatul care a stătut drept pricină a răstignirii Lui, precum zice şi dumnezeiescul Pavel: *A doua oară răstignind loruşi pe Fiul lui Dumnezeu şi batjocorindu-L* (Evr. 6: 6).

Ah, fratele meu, de ai fi socotit precum se cuvine şi aceste trei suliţe cu care ai rănit pe

---

[20] Poate că, în vremea Sfântului Grigorie, păcatele oamenilor nu erau atât de mari încât aerul şi stihiile să se întoarcă împotriva omului, de aceea şi zice să ne minunăm! Însă acum, poate că Sfântul ar fi zis: „Îngrozeşte-te, căci iată ce au pricinuit păcatele tale!"

Dumnezeu păcătuind, sunt încredinţat că ai fi strigat şi ai fi răcnit ca un leu de atâta suspinare: *Răcnit-am din suspinarea inimii mele* (Psalm 35: 9), sunt încredinţat că ai fi urât păcatul şi te-ai fi îngreţoşat de el, şi ai fi zdrobit inima ta în mii de bucăţele, măcar de ar fi fost ea cea mai aspră şi cea mai împietrită, şi ai fi făcut-o să verse lacrimi ca [cele] de sânge.

Pentru aceasta, pe cât îţi este puterea, petrece întru cugetarea la acestea trei - pe care acestea mai pe larg vezi-le înainte, la capul IV -, ca să câştigi sfânta zdrobire, care este partea cea mai cinstită şi mai folositoare a pocăinţei, mâhnindu-te nu atâta pentru altceva cât pentru aceea că ai păcătuit împotriva lui Dumnezeu şi ai mâhnit pe Duhul cel Sfânt al Lui, după cum zice Apostolul: *Şi nu mâhniţi pe Duhul cel Sfânt al lui Dumnezeu* (Ef. 4: 30).

Precum şi David nu se mâhnea atât pentru alte pagube ce i le-a făcut lui păcatul, cât pentru că l-au făcut să vatăme pe Dumnezeu, măcar că s-a vătămat şi pe sineşi şi pe alţii. Pentru aceea şi zicea: *Ţie Unuia am greşit şi rău înaintea Ta am făcut.* Asemenea şi Manase, numai pentru aceasta se mâhnea şi odihnă nu lua vreodată inima lui, de aceea şi zicea: *Nu este mie slăbire din legăturile de fier, pentru că am întărâtat mânia Ta şi rău înaintea ta am făcut, nefăcând voia Ta şi nepăzind*

poruncile Tale (Rugăciunea lui Manase). Pe această rugăciune a lui Manase, pe care o adevereşte şi Sfântul Efrem, aducând şi mărturii dintr-însa, citeşte-o şi tu, frate, pentru că este foarte umilincioasă, şi mai vârtos atunci când te găteşti să te mărturiseşti.

c. Cum că trei vătămări pricinuieşte păcatul păcătosului

După aceea, pentru ca să câştigi părerea de rău, socoteşte, frate, şi câte răutăţi ţi-au pricinuit ţie păcatele.

1. Că acestea te-au făcut pe tine să pierzi harurile cele mai presus de sus de fire pe care ţi le-a dăruit ţie Dumnezeu în viaţa aceasta, adică harul îndreptării, harul înfierii, al îndelungii-petreceri[21] şi celelalte, ale căror haruri numai şi o singură treaptă[22] este mai cinstită decât toate dregătoriile, decât toate înţelepciunile, decât toate frumuseţile, decât toate puterile, pe scurt, decât toate darurile firii şi cele prea mult cinstite bogăţii ale lumii, precum zice Solomon: *Tot aurul din vederea [bogăţiei] ei este nisip puţin* (Sol. 7: 9-10).

---

[21] Prin „petrecere" în graiul vechi se înţelegea fie stăruinţa, fie răbdarea, fie viaţa îndelungată cu Dumnezeu, petrecerea cu El până în sfârşit.

[22] Prin „treaptă" socotim că zice de una din cele trei de mai sus.

2. Socoteşte că acestea te-au făcut să pierzi fericirea cea veşnică a Raiului, unirea cea cu Dumnezeu, petrecerea împreună cu Sfinții Îngeri, bucuria cea negrăită, împărăția cea cerească, odihna cea de-a pururea, lumina cea veşnică şi, pe scurt, bunătățile acelea pe care nici ochiul nu le-a văzut, nici urechea nu le-a auzit (cf. I Cor. 2: 9), nici mintea omului nu poate să le înțeleagă; şi te-a făcut să schimbi toate acestea cu o puțină, cu o amară şi scârnavă dulceață, şi să le defaimi pe toate ca pe un nimic, precum şi îndărătnicii Iudei au defăimat Ierusalimul, care este chip al Raiului: *Şi au defăimat pământul cel dorit* (Psalm 105: 25).

3. Socoteşte că păcatele acestea ți-au pricinuit veşnica muncă, focul cel nestins, scrâşnirea dinților, viermele cel neadormit - pedeapsa tuturor simțirilor trupului şi a tuturor puterilor sufletului tău, care suflet va să aibă pururea aceea ce urăşte şi nu va avea niciodată ceea ce pofteşte; acolo nu vei dobândi niciodată vreo dulceață, nu vei mai vedea de aici niciun prieten al tău, nu vei mai vorbi de aici cu nicio rudenie a ta, nu vei lua somn niciodată, nu vei afla nicio odihnă, nici măcar un minut, de la muncitorii diavoli care vor să te muncească.

Şi, pe scurt a zice, socoteşte că păcatele te-au făcut pe tine să dobândeşti un veac fără de sfârşit al muncilor celor veşnice şi fără de

sfârşit, al căror veac [se poate asemăna] numai [cu] un singur minut, şi aşa ca după atâta mie de ani, cât este nisipul mării, câte sunt stelele cerului, câte sunt picăturile ploii, câte sunt frunzele copacilor[23], minutul acela niciodată nu va trece, niciodată. *Şi se va munci în foc şi pucioasă (...) şi fumul muncii se suie în veacul veacurilor* (Apocalipsa 14: 11).

Acestea socotind, o, iubite, după a doua socoteală, cu adevărat se va umili inima ta şi vei câştiga pe cea mai-nainte zisă părere de rău, întristându-te de nu pentru altceva, măcar pentru că cu păcatele tale tu însuți eşti cel ce ai pătimit o pagubă nemărginită, pentru care pagubă, toată lumea de s-ar fi dat, cu toate împărățiile ei, nu ar fi vrednică să plătească nicio părticică cât de mică.

Ah, şi oare puțină este paguba? Puțină, mâhnirea? Ca să pierzi, ticăloase păcătosule, pe Dumnezeu, Care este cu totul numai dulceață, cu totul veselie, cu totul dorire, cu totul sațiu fără de sațiu, cu totul fericire, cu totul lumină şi începătură[24] a luminii, cu totul viață şi începătură a vieții, cu totul înțelepciune şi începătură a înțelepciunii? Puțină este oare

---

[23] Ca după un timp ce nu poate fi socotit după mintea omenească.

[24] Izvor, principiu al luminii duhovniceşti.

mâhnirea să pierzi pe Dumnezeu, a Cărui frumusețe covârşeşte toată frumusețea? A Cărui înțelepciune, toată înțelepciunea, a Cărui dulceață, toată dulceața, Care, dacă numai cu o rază de ar fi strălucit în Iad, îndată Iadul s-ar fi făcut Rai?

Puțină este mâhnirea să pierzi pe Tatăl cel fără de început, pe Fiul cel împreună fără de început şi pe Preasfântul Duh, pe Dumnezeu cel în trei Ipostasuri, de la Care fiecare lucru frumos îşi are frumusețea, fiecare lucru strălucit îşi are strălucirea, fiecare viețuitor, viața, fiecare gânditor, gândirea şi fiecare ființă - înființarea?

Şi, ca să zic cu un cuvânt, puțină este mâhnirea, ca să pierzi, ticăloase, pe Dumnezeul tău, Care este Bunătatea cea preaînaltă, Începătura şi Mijlocul şi Sfârşitul[25] ființei[26] tale? *Cunoaşte şi vezi,* îți strigă Însuşi Dumnezeu, *cunoaşte şi vezi că amar îți este ție să mă părăseşti tu pe Mine, zice Domnul Dumnezeul tău* (Ier. 2: 19). Şi dacă Isav, numai pentru că a pierdut dreptul celui întâi născut şi blagoslovenia tatălui său, Isaac, s-a mâhnit atâta, încât a lăsat un glas foarte amar şi înfricoşat: *Şi a fost când a auzit Isav, a strigat*

---

[25] Scopul, împlinirea.

[26] Sau: ființării tale.

cu glas mare şi amar foarte (Fac. 27: 34). Cum tu, de trei ori ticăloase, să nu strigi până la cer? Cum tu, ticăloase, să nu suspini dintru adâncul inimii că ai pierdut atât de multe şi mai presus de fire blagoslovenii şi daruri ale tatălui tău Cel ceresc, pentru că ai moştenit nemărginite munci? Pe scurt, pentru că, pierzând pe Dumnezeul tău, împreună cu Dânsul ai pierdut şi pe toate celelalte? O, pierdere nemărginită! O, pierdere nemăsurată! Sunt încredinţat, o, frate, că, de ai fi văzut vreodată această mare pierdere ce ai luat cu păcatele tale, ai fi strigat ca împăratul acela care zicea în vremea morţii lui că pe toate le-a pierdut: căci, pierzând pe Dumnezeu, a pierdut şi trupul, şi sufletul, şi pământul, şi cerul, şi pe cele vremelnice, şi pe cele veşnice, pe toate toate: „Pierdut-am toate, lipsitu-ne-am de toate". Sunt încredinţat că, de ai fi văzut înaintea ta adunate toate acestea pe care le-ai pierdut, de mii de ori ai fi hotărât ca să nu păcătuieşti mai mult, ci să te îndreptezi şi să vieţuieşti o viaţă sfântă.

d. Cum că mâhnirea pentru bunătăţile cele vremelnice este nefolositoare. Să ştii încă şi aceasta, o, frate, că nu se cuvine să te mâhneşti dacă, pentru păcatele tale, vei pierde vreo firească şi vremelnică bunătate, sau pe fiii tăi, sau pe femeia ta, sau însăşi împărăţia

lumii, măcar şi însăşi viaţa, pentru că mâhnirea aceasta nu se socoteşte ţie întru pocăinţă, ci este deşartă şi nefolositoare şi la Dumnezeu neprimită; iată şi Saul s-a mâhnit când a auzit de la Samuel că va să-şi piardă şi împărăţia, şi însăşi viaţa, *şi s-a speriat Saul, şi a căzut cât era de lung la pământ, şi s-a înfricoşat foarte de cuvintele lui Samuel* (I Împ. 28: 20), dar însă în deşert. A venit şi Antioh întru cunoştinţa răutăţilor ce a făcut, când a văzut că în aceeaşi vreme va pierde şi viaţa şi împărăţia cu acea moarte de durere, dar însă în deşert. Pentru aceasta şi zice Scriptura: *Şi se ruga pângăritul către Stăpânul Cel ce nu-l va mai milui pe el* (II Macab. 9: 13). Nu mai zic că mâhnirea ceea ce se face pentru bunătăţile cele lumeşti şi vremelnice nu numai că este nefolositoare la păcătos, ci îi pricinuieşte şi moarte, precum zice Pavel: *Mâhnirea lumii, moarte lucrează* (II Cor. 7: 10).

CAPITOLUL 2
Cum se cuvine să se mărturisească păcătosul
Ce lucru este mărturisirea?

După ce vei socoti întru acest chip păcatele tale, şi te vei găti de mai-nainte cu zdrobirea aceasta şi cu părerea de rău, atunci mergi la duhovnicul cel iscusit, precum am zis; de ştii carte, însemnează păcatele tale şi pe hârtie, pentru ca să nu le uiţi; iar de este departe locuinţa duhovnicului, să nu te lenevești, precum nu te lenevești să mergi nici la un doftor iscusit pentru boală trupească, când este departe, ci zi şi tu ca fiul cel curvar: *Sculându-mă, mă voi duce la tatăl meu* (Luca 15: 18).

Iar venind la dânsul, când acela îţi va zice ţie să-ţi mărturiseşti păcatele tale înaintea Stăpânului Hristos, atunci tu, îngenunchind înainte sfintei icoanei Sale, zi: „Părinte, greşit-am la cer şi înaintea Ta, şi nu sunt vrednic să mă numesc fiul Tău. Ci iată, astăzi, prin duhovnicescul meu părinte acesta, mă voi mărturisi ţie întru dreptatea inimii!", şi aşa să începi a te mărturisi. Dar însă se cuvine să ştii tu şi aceasta: că, de nu vei face cuviincioasă

cercetare a păcatelor tale înainte de a te mărturisi, câte păcate vei uita şi nu le vei mărturisi, neiertate sunt – pentru că uitarea aceasta s-a făcut de voie, de la sineţi -, de care păcate puteai să-ţi aduci aminte cu cercetarea pe care nu o ai făcut precum se cuvine. Dar, de vei face cercetarea cea cuviincioasă şi se va întâmpla să uiţi vreun păcat, ca un om uitător ce eşti, acest fel de păcat, oricare ar fi el, se iartă împreună cu celelalte păcate pe care le-ai mărturisit; pentru că uitarea aceasta nu este de voie, ci fără de voie. Iar dacă după mărturisire îţi vei aduce aminte, trebuie iarăşi să mergi la duhovnic şi să mărturiseşti şi acel păcat de care ţi-ai adus aminte.

Iar înainte de a începe, să ştii că mărturisirea este **o arătare de voie prin gură a lucrurilor celor rele, a gândurilor şi a cuvintelor**, **umilincioasă**, **prihănitoare de sine**, **dreaptă**, **fără de ruşine** şi **hotărâtoare** ce se face la duhovnicul care este după lege.

a. Că mărturisirea se cuvine să fie de voie. Deci şi tu, frate, întâi se cuvine să mărturiseşti cu însăşi gura ta toate lucrurile tale cele rele, toate vorbele tale cele rele şi toate gândurile tale cele rele. Şi iar zic, cu însăşi gura ta să spui păcatele tale, pentru că măcar de le ai şi scrise, pentru ca să nu le uiţi, cu toate

acestea, dator eşti ca tu singur să le citeşti la duhovnic; pentru aceasta, cei ce scriu păcatele şi, după ce dau duhovnicului scrisoarea [hârtiuța], se duc, rău şi cu greşeală fac aceasta, şi mărturisirea lor nu este desăvârşită, de aceea de acum să înceteze de la acest lucru fără de cale şi să citească ei singuri zapisul păcatelor lor, nu de vreo silă sau nevoie, ci de voie şi de la sineşi, zicând cu David: *Şi din voia mea mă voi mărturisi Lui* (Psalm 27: 10). Să nu aştepți să te întrebe duhovnicul, ci tu întâi să le mărturiseşti. Să nu te asemeni la aceasta cu împăratul Nabucodonosor, care nu voia de sine să spună vrăjitorilor visul ce l-a văzut, ca apoi ei să-l dezlege, ci cerea ca aceia să-i spună şi visul şi tâlcuirea lui: *Deci spuneți-mi mie visul şi tâlcuirea lui* (Dan. 2: 6). Deci tu spune întâi visul, adică păcatele tale, şi, auzindu-le duhovnicul, să le îndrepteze.

Dar poate zice cineva: „Şi ce trebuință are această spovedanie, au doară Dumnezeu, fără a spune noi, nu ştie cele ce am făcut şi am lucrat? Eu la aceasta răspund: Adevărat, aşa este, căci ochii lui Dumnezeu sunt mai luminați decât soarele de milioane de ori; El vede şi cele făcute şi cele nefăcute ale noastre, şi în cartea Lui toate sunt scrise demult, şi cele ce n-am făcut, după cum zice Proorocul David (Psalm 138: 16). Dar însă El face aceasta nu pentru

altceva decât pentru ca păcătosul singur să-şi [re]cunoască greşeala sa şi însuşi să se defaime pe sine. Au doară n-a ştiut Dumnezeu că Cain a omorât pe fratele său Abel? Dar îl întreabă şi zice: *Caine! Unde este Abel, fratele tău?* Şi oare cu cel fel de socoteală a făcut Dumnezeu aceasta? Adevărat, nu cu alta decât ca el singur să-şi [re]cunoască păcatul şi să-l mărturisească, ca să-şi dobândească iertare de la El. Dar însă Cain, împietrit fiind în răutatea sa, n-a cunoscut această iconomie. O, de ar fi cunoscut-o, ar fi mărturisit în ceasul acela păcatul său, precum David a mărturisit înaintea Proorocului Nathan, şi ar fi zis: „Eu, Doamne, ieşind împreună cu fratele meu Abel la câmp, l-am ucis".

b. Că mărturisirea se cuvine să fie umilincioasă. Se cuvine să te mărturiseşti cu umilinţă [străpungere], cu multă smerenie şi cu zdrobire a inimii - precum îşi mărturisea curva păcatele sale, precum canaaneanca, precum se ruga vameşul - ca să primească Dumnezeu mărturisirea ta şi să-ţi dea ţie iertarea păcatelor tale, căci *inima zdrobită şi smerită Dumnezeu nu o va urgisi.* Iar această umilinţă şi smerenie se cuvine să o arăţi încă şi atunci când te mustră duhovnicul pentru vreun păcat al tău, tăcând şi nemâniindu-te, nici batjocorind cuvintele lui, ci

primind mustrarea cu bucurie, ca atunci când ți-ar fi făcut aceasta Însuşi Dumnezeu. Ce zic, să o primeşti cu bucurie? De este cu putință, se cuvine ca un osândit să te pleci la pământ, şi să uzi picioarele lui cu lacrimile tale, precum te sfătuieşte Sfântul Ioan Scărarul, zicând: „Fă-te şi cu năravul, şi cu gândul ca un osândit la mărturisirea ta, la pământ căutând, şi, de este cu putință, şi picioarele doftorului, ca pe ale lui Hristos, cu lacrimi să le uzi (Cuvânt 4)".

c. Că mărturisirea se cuvine să fie prihănitoare de sine. Se cuvine ca, atunci când te mărturiseşti, să nu prihăneşti pe unul şi pe altul, aruncând pricina pe unii şi pe alții şi zicând că aceştia s-au făcut pricină ca tu să păcătuieşti; precum adică şi Adam a aruncat pricina pe Eva, şi Eva pe şarpe - să nu faci aceasta! -, ci numai şi numai pe sineți să te prihăneşti şi voința ta cea rea. „De voieşti să prihăneşti, pe sineți să te prihăneşti", zice dumnezeiescul Gură de Aur (Omilia 18 la Matei). Şi Pildele: *Dreptul, luişi îşi este prihănitor* zice, *şi nu altora* (Pilde 18: 17); pentru ca nu cumva, căutând să împuținezi păcatele tale cu mărturisirea, să le înmulțeşti, adăugând şi osândirea. Iar ce să zici la duhovnic, te sfătuieşte Sfântul Ioan Scărarul (Cuvânt 4): „Spune, şi nu te ruşina: «A mea este umflătura,

părinte, a mea este rana, dintru a mea lenevire s-a făcut, iar nu dintru a altuia. Nimeni nu este pricinuitorul acesteia, nici om, nici duh, nici trup, nici altcineva, fără numai lenevirea mea»".

d. Că mărturisirea se cuvine să fie dreaptă. Se cuvine să te mărturiseşti cu adevărată şi dreaptă inimă, arătând păcatele tale în chipul în care le-ai făcut, cu toate întâmplările locului, ale vremii, ale feţii, ale pricinii, ale numărului şi ale chipului, însă numele feţelor acelora cu care ai păcătuit nu se cuvine să le arăţi, şi aşa să-ţi mărturiseşti păcatele, nici adăugând, nici scăzând, nici să spui jumătate din păcatele tale la un duhovnic şi jumătate la altul, precum fac oarecari vicleni, nici să le spui cu oarecare cuvinte meşteşugite, prin care, în aceeaşi vreme, să şi arăţi să şi ascunzi păcatul tău, cu socoteală ca să împuţinezi ruşinea, ci să te mărturiseşti simplu şi drept, cu inimă nevicleană şi adevărată, pentru că, de te vei mărturisi cu vicleşug şi numai cu arătare[27], să ştii că mărturisirea ta nu numai că se va face urâtă la Dumnezeu, Care iubeşte totdeauna adevărul - *că iată, adevărul ai iubit* -, ci încă şi păcatele tale pe care le-ai mărturisit, iarăşi, după puţină vreme,

---

[27] Superficial.

vor răsări la tine, precum răsar şi perii cei albi la acei bătrâni care nu-i dezrădăcinează, ci îi ard numai pe deasupra, cu care lucru te asemeni şi tu la aceasta, precum zice David: *Ca un brici ascuţit ai făcut vicleşug* (Psalm 51: 1).

e. Că mărturisirea se cuvine să se facă fără de ruşine. Se cuvine să te mărturiseşti fără de ruşine, căci ruşinea pe care o iei când te mărturiseşti îţi pricinuieşte slavă şi har la Dumnezeu, după cum zice Sirah: *Este ruşine care aduce păcat şi este ruşine care aduce slavă şi har* (4: 24). Ruşinea aceasta te face să scapi de ruşinea ce va să fie la înfricoşata Zi a Judecăţii, după cum zice Scărarul (Cuvânt IV): „Nu este cu putinţă ca fără de ruşine a scăpa de ruşine", după cum zice şi Cuvântătorul de Dumnezeu Grigorie (Cuvânt la Botez): „Să nu te înşeli mărturisindu-ţi păcatele, ca de cea de acolo ruşine prin aceasta de aici să scapi. Ce te ruşinezi, dar, păcătosule? Când ai făcut păcatul nu te ruşinai, iar acum, când cauţi să-l uşurezi, te ruşinezi? Ah, nebunule! Au nu ştii că ruşinea aceasta este a Diavolului, care, când faci păcatul, îţi dă îndrăzneală şi neruşinare, iar când îl mărturiseşti, îţi dă frică şi ruşine?" Aşa mărturiseşte şi Gură de Aur: „[Săvârşirea]

păcatului îi dă îndrăzneală, iar mărturisirii, ruşine"[28].

Pentru aceasta citim în Pateric cum că un Părinte îmbunătăţit a văzut pe Diavolul adeseori mergând în chip arătat la mărturisirile duhovnicilor, ca să dea ruşine păcătoşilor ce se mărturiseau. Dumnezeu nu ţi-a dat drept duhovnic vrun Înger sau vreun Arhanghel ca să te ruşinezi, ci un om, un pătimaş asemenea ţie, ca să nu te ruşinezi. Iar tu pentru ce te ruşinezi? Iar dacă, ca să zicem aşa, te-ai înştiinţat de la alţii sau tu însuţi ai bănuială cum că duhovnicul tău arată altora păcatele tale, aceasta, fratele meu, să nu te împiedice de la mărturisire, că este înşelare a Diavolului, prin

---

[28] Ruşinea e una cu descoperirea unei goliciuni sufleteşti şi chiar trupeşti. Conştientizarea păcatului îi dă omului - ca şi primilor oameni, care au fugit de ruşine din faţa lui Dumnezeu - o nesiguranţă şi o frică de ce i se poate întâmpla, căci, o dată păcătuind, se pune sub judecată şi osândă, simte fără să vrea chiar frica de acestea, astfel că săvârşirea răului ne lipseşte de binele ocrotitor al lui Dumnezeu. Pentru aceasta, se recomandă îndrăzneala cea mântuitoare întru cererea iertării de la Dumnezeu prin duhovnic, printr-o mărturisire dreaptă, precum s-a zis mai sus; aceasta ne alungă acea frică, nesiguranţă şi aşezarea sub osândă. Deci nu trebuie să venim la mărturisire ruşinându-ne de păcate şi încercând „să nu ne facem de ruşine", mărturisind „la arătare" sau cu oarecare superficialitate, precum a zis Sfântul mai sus, ci vădind prin mărturisirea dreaptă a păcatelor ruşinea de care ne-am umplut prin acestea.

care caută să piardă sufletul tău. Drept aceea mergi fără frică şi mărturiseşte-ţi păcatele tale, iar dacă acela le va vădi altora (care lucru este cu anevoie, ca să nu zic că este cu neputinţă, ca să-l facă), acela are să dea seamă lui Dumnezeu pentru lucrul pe care-l face; iar tu, cel ce te-ai mărturisit, eşti cu totul nevinovat şi iertat de păcatele tale. Aşa te încredinţează şi Meletie Mărturisitorul (Treapta 171)[29]:

„Dacă cineva din duhovnici va arăta mărturisirea şi o va defăima, acesta va da seamă lui Dumnezeu în Ziua Judecăţii. Iar cel ce s-a mărturisit este cu totul nevinovat şi de greşalele sale desăvârşit iertat".

În vremea de demult, cei ce se pocăiau stăteau la uşa bisericii şi îşi mărturiseau păcatele lor la toată mulţimea care intra în biserică, precum spune Sozomen[30]: „Dintru început aşa s-a socotit de preoţi: ca cel ce se mărturiseşte să-şi arate păcatele înaintea tuturor, la toată mulţimea din biserică" (Cartea V, cap. 17).

Dreptul Iov nu se ruşina să se mărturisească de faţă la toată mulţimea,

---

[29] Cu numele de Meletie avem doi sfinţi, ambii prăznuiţi de Biserică la 9 şi 12 februarie. Nu ştim la care dintre ei face referire Mitropolitul Grigorie.

[30] Sozomen, istoric bisericesc trăitor în veacul al cincilea; a continuat Istoria Bisericească a lui Eusebiu de Cezareea.

precum singur spune aceasta: *Nu m-am ruşinat de mulțimea gloatei, ca să nu mărturisesc înaintea lor* (Iov 31: 34). Iar tu, fratele meu, păcătos fiind şi mărturisindu-te numai înaintea unui singur om, pentru ce te ruşinezi?

Cu cuviință este aici să facem pomenire de ceea ce a făcut înțeleptul acela, Socrate. Acest mare filosof, preumblându-se într-una din zile pe ulițele Athenei, a văzut pe un ucenic al său ieşind dintr-o casă de curvăsărie, care, făr' de veste văzând pe dascălul său şi ruşinându-se foarte, a început a se trage îndărăt şi a se ascunde. Atunci, văzându-l Socrate, a zis: „O, tinere, nu te ruşina a ieşi dintr-o casă ca aceasta, ci te ruşinează pentru petrecerea într-o astfel de casă". Iar aceasta ce a făcut acest filosof este una cu a zice celor ce se ruşinează să-şi mărturisească păcatele lor: „Să nu vă fie ruşine a vă mărturisi păcatele, ci să vă fie ruşine a le face, iar după ce le veți fi făcut, să petreceți vreme îndelungată în nepocăință". Aceasta ne învață pe noi şi acel înțelept Sirah, zicând: *Pentru sufletul tău să nu te ruşinezi, căci este ruşine care aduce păcat şi este ruşine care aduce slavă şi har* (4: 22, 23). Las la socoteala fiecăruia: oare mai bine este să se ruşineze înaintea unui om pătimaş, sau înaintea tuturor Sfinților, şi înaintea a multe miriade de Îngeri în Ziua aceea a Înfricoşatei

Judecăți, când va veni Fiul omului şi toţi Sfinţii Îngeri cu El, şi se vor arăta toate faptele noastre cele ascunse şi cele neascunse? Cu adevărat, nu mă îndoiesc că fiecare ar voi mai bucuros să-şi mărturisească păcatele sale înaintea a toată lumea aici în veacul acesta, decât să se ruşineze în veacul viitor. Şi iarăşi, făr' de o mărturisire adevărată şi de o părăsire desăvârşită a păcatului, nu ştiu, cu adevărat, iubiţilor, cum va putea creştinul intra întru Împărăţia lui Dumnezeu. Pentru că iubitul Ucenic al lui Hristos Ioan, ca cum stând lângă uşa acestei Împărăţii, pe toţi care sunt învăluiţi în multe păcate îi goneşte afară şi le zice: *Afară, câini, fermecători şi curvari* (Apoc. 22: 15). Şi oare pe cine numeşte el *câini*? Cu adevărat, nu pe alţii decât pe acei păcătoşi care, după ce îşi mărturisesc păcatele lor duhovnicescului lor părinte, aleargă iarăşi cu osârdie la spurcăciunea faptelor lor celor fără de lege de mai-nainte.

f. Că păcatele trebuie să se arate sau aici, sau acolo. Una din două: sau aici, numai la duhovnic să arăţi păcatele tale, sau acolo, la Înfricoşatul Judecător. Dacă aici le vei ascunde, să ştii că acolo Înfricoşatul Judecător va să le vădească negreşit - înaintea tuturor îngerilor şi a tuturor oamenilor - cu mare mustrare asupra ta. *Mustra-te-voi şi voi pune înaintea feţei tale*

păcatele tale (Psalm 49: 22). Dar ce zic, Judecătorul? Înseşi acele nemărturisite păcate ale tale te vor mustra atunci şi te vor vădi la divanul cel a toată lumea. *Pedepsi-te-va pe tine depărtarea ta şi răutatea ta te va mustra pe tine* (Ierem. 2: 19). Zice încă şi dumnezeiescul Gură de Aur: „Acolo vom vedea greşalele noastre înaintea ochilor noştri, goale şi descoperite, şi vom plânge în zadar şi în deşert". Zice însăşi Marele Vasile: „Atunci vom vedea fiecare păcatele noastre precum s-au făcut" (Întru al optulea cap al *Învăţăturii celei către duhovnic*).

g. Că, dacă va rămâne numai un păcat nemărturisit, rămân neiertate şi celelalte. Dar, şi de vei fi mărturisit toate păcatele tale şi vei ascunde de ruşine numai unul, să ştii că nu numai păcatele pe care le-ai mărturisit rămân neiertate, ci adaugi la sineţi şi alt păcat, furtişagul de cele sfinte pentru o ascundere ca aceasta, precum spune Hrisant, Patriarhul Ierusalimului, în cartea *Despre Mărturisire.* Se povesteşte încă şi la *Mântuirea Păcătoşilor* că o femeie, fiindcă şi-a mărturisit toate celelalte păcate ale sale unui cuvios duhovnic, iar un păcat mare al ei nu l-a mărturisit, slujitorul duhovnicului vedea cum la fiecare păcat pe care-l mărturisea ieşea din gura ei câte un şarpe; iar mai pe urmă a văzut un şarpe mare,

care a scos de trei ori capul său din gura femeii, după care iarăşi s-a tras înlăuntru, şi n-a mai ieşit. Pentru aceasta şi toţi şerpii ceilalţi care au ieşit mai-nainte s-au întors iarăşi şi au intrat în gura ei. Iar după moartea ei, s-a arătat ticăloasa aceea şezând deasupra pe un balaur înfricoşat şi a zis către duhovnicul ei şi către slujitorul duhovnicului că s-a muncit pentru că n-a mărturisit păcatul acela. Pentru aceasta şi un dascăl te sfătuieşte cu înţelepciune ca, de voieşti să biruieşti pe Diavolul, care îţi aduce ruşine, să spui înainte de toate păcatul acela de care te ruşinezi mai mult.

h. Că mărturisirea se cuvine să fie hotărâtoare. Iar mai apoi de toate, se cuvine să te mărturiseşti cu hotărâre, adică să faci înaintea duhovnicului o întărită şi adeverită hotărâre, că voieşti mai bine de mii de ori să mori decât să mai păcătuieşti de acum înainte cu voinţa ta, ajutându-ţi ţie dumnezeiescul har. De nu vei face o hotărâre ca aceasta în inima ta, puţin te va folosi pe tine zdrobirea, puţin mărturisirea, puţin pocăinţa ta, precum zic de obşte toţi dascălii.

Şi, pentru aceasta, câţi nu fac o astfel de hotărâre, un picior îl au la duhovnic şi altul la păcat. Se mărturisesc cu gura, iar cu inima cugetă iarăşi să facă păcatul, asemănându-se la

aceasta cu câinele, care, după ce borăşte, se întoarce iarăşi la borâtura sa; încă şi cu porcul, care, după ce se spală, se tăvăleşte iarăşi în noroiul său cel dintâi. Aceştia sunt, după Sfinţitul Augustin, cei care nu taie păcatul, ci îl urnesc în altă vreme, şi aşa se mărturisesc numai din obicei - pentru că vin, să zicem, Paştile sau Naşterea lui Hristos, sau pentru că se primejduiesc de moarte -, iar nu cu adevărat. Alţii, iarăşi, sau că nu se spovedesc nicidecum vreme de mulţi ani şi se tăvălesc în păcate, neaducându-şi aminte de această mare Taină a Bisericii orânduită spre mântuirea noastră; alţii asemenea asupra boalei lor nu voiesc să se mărturisească şi să se împărtăşească, zicând că, de vor face aceasta, vor muri negreşit. „O, orbire, o, pagubă netâlcuită a acestor oameni ticăloşi şi neînţelegători! Fie-Ţi milă, Doamne, de sufletele lor şi nu-i lăsa în pierzare!"

Citim la *Pateric* că un Părinte vedea sufletele cum se pogorau în Iad, precum se pogoară iarna fulgii de zăpadă pe pământ. Şi aceasta, cu adevărat, nu pentru că creştinii nu se mărturisesc (căci rar se întâmplă să moară cineva nemărturisit), ci pentru că nu se mărturisesc bine, cu hotărâre, cum că mai mult nu vor păcătui. Că nu rup inima lor cu o adevărată durere a unei îndreptări hotărâtoare, ci rup numai hainele lor, precum zice

Proorocul, cu o mincinoasă şi o făţarnică durere: *Rupeţi inimile voastre, şi nu hainele voastre* (Ioil 2: 13). Şi ce te va folosi pe tine, fratele meu, de vei zice numai aceasta „greşit-am, mă pocăiesc", căci un cuvânt ca acesta a zis şi Saul (I Împ. 15: 24), a zis şi Iuda (cf. Matei 27: 4), dar nu le-a folosit. Pentru aceasta, şi Marele Vasile zice cum că nu se foloseşte din mărturisire, ba încă nu se mărturiseşte nicidecum acela ce zice că numai a greşit, şi cu toate acestea rămâne iarăşi în păcat şi nu-l urăşte, şi nu va avea niciun folos de nedrep-tăţile ce i le-a iertat lui duhovnicul, dacă iarăşi nedreptăţeşte: „Fiindcă nu cel ce a zis «greşit-am», iar apoi, petrecând în păcat, se mărtu-riseşte, ci cel ce, după cum zice psalmul, a aflat păcatul lui şi l-a urât. Că ce folos poate să facă bolnavului cercetarea cea de la doftor, când el face cele ce sunt stricătoare vieţii? Într-acest chip, niciun folos nu este din păcatele ce se iartă celui ce încă nedreptăţeşte" (La tâlcuirea psalmului 35). Toată pocăinţa ta stă întru aceasta: adică să te hotărăşti să schimbi vieţuirea[31]. Să nu zici: „De voi putea, îmi voi pune drept scop îndreptarea" sau „Aş fi voit să nu păcătuiesc". Nu aşa, ci să zici: „Hotărăsc să

---

[31] E aici un fel de pleonasm bine aşezat, căci pocăinţa (μετάνοια) nu înseamnă altceva decât schimbarea minţii/vieţuirii.

mă îndreptez, voiesc ca de acum să nu mai greşesc, căci cu o voință întărită, neschimbată şi hotărâtoare ca aceasta - precum niciodată nu voiesc să beau un pahar plin de otravă, precum niciodată nu voiesc să mă prăpădesc într-o prăpastie, şi precum nu voiesc niciodată să mă omor - aşa, aşa cu adevărat, nu voi înceta a zice în toate zilele vieții mele împreună cu acea fericită mireasă ce se pomeneşte la Cântarea Cântărilor şi zice: *Spălat-am picioarele mele, cum le voi întina pe ele?* (5: 4)".

Dar, de vreme ce voința omului nu poate rămâne[32] fără dumnezeiescul ajutor, noi ți-am însemnat o rugăciune, cum să ceri de la Dumnezeu ajutorul acesta, pe care vezi-o înainte, la sfârşitul *învățăturii a şasea - despre mai-nainte păzire*. Însă se cuvine să însemnăm aici şi că trebuie să se facă şi a doua mărturisire a păcatelor, pentru trei pricini.

1. Dacă cineva nu şi-a mărturisit păcatele sale, împreună cu întâmplările lor şi cu cuviincioasa mai-nainte gătire, cu umilință, hotărâre şi păzirea canonului.

2. De nu s-a îndreptat şi nu s-a canonisit bine de la duhovnic, precum zic oarecari.

---

[32] Să petreacă, să stăruie spre a izbândi.

3. Precum zice Simeon al Tesalonicului (Întrebarea 24, punct 70), dacă cumva a căzut iarăşi în aceleaşi păcate sau şi întru alte ramuri ale celor de mai-nainte[33], să spună împreună cu cele de-a doua şi pe cele dintâi, ca pe nişte rădăcini şi pricini ale celor de-a doua; sau şi pentru mai multa zdrobire şi smerenie a inimii tale.

Se scrie încă şi la cartea ce se numeşte *Îndreptarea păcătoşilor* cum că folositor lucru este să facă cineva şi o cuprinzătoare şi sobornicească mărturisire (precum fac şi cei câţi vor să se preoţească şi câţi se primejduiesc de moarte), măcar o dată într-un an, şi mai vârtos atunci când se va întâmpla să meargă la un duhovnic nou, fiindcă, printr-o mărturisire cuprinzătoare ca aceasta, se adună împreună toate păcatele lui ca nişte râuri şi fac un noian mare, sau ca nişte munţi deasupra altor munţi, încât acestea par că ajung până la cer, precum zice Ezdra: *Greşalele noastre s-au mărit până la cer* (9: 7). Şi, văzându-le pe acestea cu o căutătură cel ce se mărturiseşte aşa multe adunate, ia mai mare ruşine, mai mare durere, mai mare smerenie şi, drept urmare, mai mult se teme de Dumnezeiasca dreptate, pe care o a mâniat atât de mult, şi, pe lângă acestea, ia mai

---

[33] De a „recidivat" cumva, pornind de la cele deja făcute.

multă pace în conştiinţa sa şi adeverire pentru iertarea păcatelor sale, şi din toate acestea ia multă înfrânare şi oprire ca de aici înainte să nu mai cadă.

CAPITOLUL 3
Că se cuvine să primească cu bucurie canonul său

a. Ce este împlinirea canonului?

După mărturisire, urmează a treia parte a pocăinței - facerea canonului -, care este împlinire lucrătoare a canonului ce i-l va fi dat duhovnicul, precum hotărăşte Gavriil al Philadelphiei în cartea *Despre Taine*. Deci şi tu, păcătosule, ai datoria să primeşti cu mare bucurie canonul ce ți-l va da duhovnicul, ori post de va fi, ori metanii, ori milostenie sau altceva, şi mai-nainte de toate să primeşti cu tot sufletul depărtarea de Împărtăşire atâția ani câți ți-a orânduit, pentru că cu o puțină certare ca aceasta îmblânzeşti urgia cea mare ce o are Dumnezeu asupra ta, cu acest vremelnic canon, scapi de canonul cel veşnic al muncii.

b. Pilde ale celor ce s-au canonisit pentru păcatele lor.

Dacă sora lui Moise nu s-ar fi gonit afară din tabără şapte zile, nu s-ar fi curățit de lepră (cf. Num. 12). Dacă cel ce a curvit în Corint nu s-ar fi dat Satanei, sufletul lui nu s-

ar fi mântuit (cf. I Cor. 5). Aşa şi tu, frate, de nu vei lua această puţină certare a canonului, nici de lepra păcatului nu te curăţeşti desăvârşit, nici sufletul tău nu se mântuieşte. Neguţătorie este aceasta, iubitule, mult-câştigătoare şi mare la cei înţelepţi. Una dai, şi scapi de milioane. Iei vremelnice şi scapi de veşnice[34]. Împăratul David, pentru facerea canonului păcatelor sale, s-a gonit din împărăţia sa de însuşi fiul său, Abesalom: umbla prin munţi şi prin văi cu picioarele goale, era ocărât şi împroşcat cu pietre de semei, era defăimat de toţi, iar tu cauţi să îmblânzeşti pe Dumnezeu fără niciun canon? *Foarte nebun eşti!* Împăratul Teodosie cel Mare a înfăptuit o vestită facere de canon în Mediolan, precum i s-a rânduit de Sfântul Ambrozie, iar alt împărat, pentru o ucidere ce a

---

[34] De luat aminte că neguţătoria aceasta este una *duhovnicească,* ce are la bază alte principii decât cea lumească; ea e întemeiată pe jertfa iubitoare, ce are ca scop vindecarea şi întărirea omului prin lucrarea harului lui Dumnezeu. *Canon* (κανών) desemna în Antichitate un instrument de măsură, ce putea fi de mai multe feluri, depinzând de domeniul de activitate - în construcţii, tâmplărie, astrologie etc.; canon însemna şi hotar, limită; model standard. Canonul ar fi deci pentru noi un instrument de a ne vedea măsurile; în ce măsură suntem adică mai aproape sau mai departe de Dumnezeu pe măsura împlinirii celor date de duhovnic, un mijloc totodată de a omorî „măsurile" răutăţii din noi, un instrument de măsurare folosit la zidirea sufletului, spre a ne ridica *la măsura harului şi a vârstei deplinătăţii lui Hristos* (Ef. 4: 7, 13).

făcut, s-a canonisit să meargă deasupra unui munte înalt cu picioarele goale şi acolo, deasupra muntelui, dezbrăcat fiind de podoaba împărătească, a petrecut patruzeci de zile întregi numai cu pâine şi cu apă, cu rugăciune neîncetată şi cu tăcere, dormind jos, pe pământ gol; şi mulți alți împărați au făcut grele împliniri de canoane pentru păcatele lor, şi tu, păcătosule, oare mai mare eşti decât aceia? Sau mai cinstit? Sau ai trup mai gingaş, şi nu primeşti un canon atât de mic al duhovnicului tău pentru păcatele tale? Să nu te înşele gândul că poți da bani ca să răscumperi canonul tău. Împărații aceştia aveau mai mulți bani decât tine şi puteau să dea milioane de galbeni, numai să nu ia acest fel de canoane. Dar însă aceasta nu este cu putință să se facă, măcar de ar da cineva o împărăție întreagă, fiindcă dreptatea cea fără de mită a lui Dumnezeu nu se mulțumeşte altfel fără decât de trupul cel ce a păcătuit, ca acela însuşi să se pedepsească. *Iar de se va afla şi vreun duhovnic iubitor de câştig şi îți va zice să-i dai bani ca el să te ierte, ia aminte, ca să nu-l crezi* (s.n.); că nu poate să te ierte cu un chip ca acesta, şi tu numaidecât îți pierzi banii, şi rămâi iarăşi neiertat. Către un duhovnic ca acesta scrie Sfântul Isidor Pelusiotul cum că „duhovnicii nu pot să-i ierte pe bogați cu darea banilor; şi ei nu sunt stăpâni

şi domni ai iertăciunii, sau moştenitori ai dumnezeiescului Jertfelnic, precum acei necredincioşi care zic: *Veniţi să moştenim nouă Jertfelnicul lui Dumnezeu* (Psalm 82: 11). Că cei ce pentru păcatele lor aduc jertfe, precum a zis Apostolul, nu vor putea cu adevărat cu stăpânire a ierta păcatele celor nepocăiţi, măcar şi bogaţi de vor fi aceia" (Epistola 107 către Zosima). Vezi de asemenea şi la începutul Capului 20, la *Învăţătura duhovnicului*[35].

c. Că cel ce păzeşte canonul său este fiu adevărat al Bisericii.

De vei păzi canonul duhovnicului tău, arăţi cu adevărat că te pocăieşti şi eşti fiu adevărat al lui Dumnezeu şi al Sfintei Biserici, cea care a rânduit certarea aceasta. Iar dacă, dimpotrivă, vei lepăda canonul duhovnicului tău, este semn cum că pocăinţa ta nu este adevărată, ci mincinoasă, semn că nu eşti fiu adevărat al lui Dumnezeu şi al Bisericii.

d. Că se cuvine ca cel ce se pocăieşte chiar el să ceară mai mult canon.

Deşi se poate ca duhovnicul să-ţi dea canon puţin, se cuvine ca tu singur să-l rogi să-ţi dea mai mult, precum şi mulţi alţii care se

---

[35] În *Molitfelnic*.

pocăiesc cu fierbinţeală fac aceasta, ca prin canonul acesta vremelnic să îmblânzeşti mai mult Dumnezeiasca dreptate şi să adevereşti mai bine că Dumnezeu ţi-a iertat veşnica muncă care aveai să iei pentru păcat.

e. Că ori aici vremelnic, ori acolo veşnic, trebuie să-şi ia păcătosul canonul său.

Pe scurt îţi zicem anume că se cuvine, o, frate, să alegi una din două, sau aici să iei în chip vremelnic canonul păcatelor tale, sau acolo pentru veşnicie. De-l vei lua aici, scapi de cel de acolo; iar de nu-l vei lua aici, negreşit îl vei lua acolo veşnic, precum scrie şi Gavriil al Philadelphiei în cartea *Despre Taine*: „Cărora (adică canoanelor) cel ce nu s-a supus, nevoie este să se trimită la judecăţile cele de acolo, unde va da socoteală pentru răutăţile ce a făcut, ca cel ce a călcat legile Bisericii".

f. Că se cuvine ca cel ce se pocăieşte să se îndepărteze de Împărtăşire.

După toate acestea, îţi grăim ţie, frate, că se cuvine să păzeşti cu acrivie depărtarea de Împărtăşire câţi ani îţi va fi rânduit duhovnicul tău, că depărtarea aceasta este o împlinire de canon a tuturor canoanelor, de nevoie şi întemeietoare a pocăinţei tale celei adevărate, fiindcă, de vei îndrăzni să te împărtăşeşti întru

aceşti ani, te faci al doilea Iudă, iar de vei sili pe duhovnic să te ierte, tu, de aici, nu te afli pocăindu-te, ci te afli că eşti un silnic, un tiran, care sileşti legile cele Dumnezeieşti şi canoanele Sfintelor Soboare şi ale Părinţilor, şi ţi se va face Dumnezeiasca Împărtăşire nu spre iertare, ci spre osândă şi multă muncă, şi pentru ca să înţelegi mai bine aceasta, primeşte această pildă: precum un om ce are rane la trup merge şi le arată la doftor, şi ia de la dânsul îngăduinţă să pună cutare plasturi la dânsele, şi, osebit de aceasta, ia îndemnare să nu bea vin, nici să mănânce cutare bucate, căci altminteri ranele lui nu se vor vindeca, întru acest chip şi tu, frate al meu, care ai avut rane gândite în sufletul tău, păcatele, ai mers şi le-ai arătat la duhovnic, ţi-a rânduit să pui plasturi la dânsele - canonul postirii, al mâncării celei uscate, al metaniilor, al milosteniei şi al rugăciunii -, iar osebit de acestea, ţi-a poruncit să nu bei, nici să mănânci cutare bucate, adică să nu te împărtăşeşti de Dumnezeieştile Taine. Deci tu, de nu vei asculta şi vei mânca, ce va fi? Ranele tale şi păcatele tale nu se vindecă, ci mai vârtos mai cumplite şi mai mari se fac. Şi ce zic că nu se vindecă? Încă şi moarte sufletească şi trupească îţi urmează ţie, precum zice dumnezeiescul Pavel: *Pentru aceasta sunt între voi mulţi neputincioşi şi bolnavi, şi mulţi au*

adormit (I Cor. 11: 30). Adică, pentru că oarecari nevrednici se împărtăşesc, se fac de aici bolnavi şi neputincioşi, şi mulţi dintre ei chiar mor. Iar dacă cineva s-ar fi nedumerit şi ar fi zis: „Dar fiindcă şi prin rugăciunea de iertare a duhovnicului se iartă păcatul celui ce se pocăieşte, pentru ce acesta să nu fie slobod să se împărtăşească cu Sfintele Taine, ca cel ce, iată, s-a iertat şi s-a îndreptat?" La aceasta răspundem în trei chipuri: [1] Cum că se iartă păcatul păcătosului, aşa este cu adevărat, dar însă nu simplu, ci mai-nainte punând începătură ca să păzească el şi canonul şi depărtarea de Împărtăşire. (Că pentru aceasta şi mai-nainte de iertare îi rânduieşte lui duhovnicul canonul şi depărtarea de Sfintele Taine.) [2] Sau cum că se iartă păcatul, aşa este cu adevărat, dar însă nu şi certarea şi pedeapsa păcatului, adică canonul, cu care se numără şi depărtarea de Împărtăşire, pentru că şi păcatul lui David s-a iertat cu adevărat de Dumnezeu, când i-a zis lui Nathan: *Domnul a ridicat păcatul tău*, însă nu s-a iertat[36] şi certarea păcatului său: că după iertarea aceasta a fost gonit din împărăţia sa de fiul său, Abesalom, şi sabia nu a lipsit din casa lui, şi alte mii de răutăţi a pătimit, precum însuşi Nathan i le-a proorocit.

---

[36] Sau: nu s-a luat de la el (pe lângă păcat).

[3] Şi a treia, răspundem zicând că se iartă păcatul păcătosului, aşa este cu adevărat, însă nevoie este ca să se şi cerce aceasta şi să se întemeieze cu multă vreme în harul lui Dumnezeu. Mai pe urmă de toate acestea, îţi grăim ţie, frate, că canonul ce-ţi va da ţie duhovnicul se cuvine să-l faci cât poţi mai degrab, atâta cât te afli în harul lui Dumnezeu, şi să nu muţi vremea, pentru că nu ştii ce-ţi va naşte ţie ziua cea viitoare[37].

---

[37] Altfel spus, prin mâinile duhovnicului se dă creştinului (în vârtutea mărturisirii lui şi a iertării ce o ia) - precum oarecând la Botez, pe lângă iertare, harul sau puterea împlinirii poruncilor - harul împlinirii canonului; iar neîmplinirea acestuia după măsura puterii date, sau împlinirea lui cu negrijă sau nu după vremea ce i s-a rânduit, atrage după sine luarea de la creştin a acestei puteri duhovniceşti de împlinire a lui.

CAPITOLUL 4
Cum să se păzească păcătosul după mărturisire

Iar după ce te vei mărturisi şi-ţi vei lua canonul tău de la duhovnicul tău, pentru ca să te păzeşti să nu mai cazi întru aceleaşi, sau întru alte păcate, să păzeşti aceste cinci lucruri, în loc de tot atâtea doftorii păzitoare.

a. Păzirea întâi: aducerea-aminte de păcate.

Ca să nu uiţi, ci să-ţi aduci aminte totdeauna de păcatele ce ai făcut, „nu pentru ca să-ţi munceşti gândul tău, îţi grăieşte dumnezeiescul Gură de Aur, ci pentru ca să-ţi pedepseşti sufletul tău ca să nu zburde în patimi şi să nu cadă iarăşi întru aceleaşi. Şi, osebit de aceasta, ca să cunoşti cu aducerea-aminte darul cel mare ce l-ai luat de la Dumnezeu, ca să-ţi ierte atâtea păcate, precum şi Pavel îşi aducea aminte totdeauna că a gonit Biserica, ca aşa să arate mărimea darului lui Dumnezeu" (Cuvântul 38, 1 la Corinteni).

Unul ce a scăpat dintr-o mare primejdie, când îşi aduce aminte de dânsa, tremură şi se

înfricoşează; iar frica aceasta îl face să nu mai cadă iarăşi întru aceeaşi primejdie. Tot aşa şi David, după iertarea păcatelor sale, îşi aducea aminte de dânsele totdeauna şi le avea înaintea ochilor săi, şi pentru aceasta zicea: *Păcatul meu înaintea mea este pururea* (Psalm 50). „De voieşti, îţi zice Sfinţitul Augustin, ca să întoarcă Dumnezeu faţa Sa dinspre păcatele tale, trebuinţă este ca tu să le ai înaintea ta, să le vezi şi să plângi pentru dânsele". „Dacă tu îţi vei aduce aminte de păcatele tale, te încredinţează dumnezeiescul Gură de Aur, Dumnezeu le va uita, iar dacă tu le vei uita, Dumnezeu îţi va aduce aminte de dânsele". Şi iarăşi acelaşi zice: „Nu este, nu este nicio altă doftorie spre pierderea păcatelor ca cea deasă aducere-aminte de dânsele şi neîncetata prihănire a lor" (Cuvânt II, *Cum că spre folos sunt proorocirile întunecoase*).

Însă te sfătuieşte Sfântul Marcu Pustnicul [Ascetul] cum că, „atunci când îţi vei mărturisi lui Dumnezeu păcatele tale, să-ţi aduci aminte de dânsele, nu închipuind chipurile şi feţele prin care ai păcătuit, că încă fiind tu pătimaş şi iubitor de dulceaţă, iarăşi le pofteşti şi le întuneci". Asemenea zice şi Sfântul Ioan Scărarul: „Pentru păcatele cele trupeşti şi scârnave, să nu-şi aducă aminte cineva de chipurile în care le-a lucrat. Iar de celelalte

păcate se cuvine să-şi aducă aminte cineva cu mintea sa ziua şi noaptea *şi* cu chipurile în care s-au lucrat". La această socoteală se uneşte şi Sfântul Ioan Gură de Aur: „Mai vârtos aceasta [nepomenirea păcatelor] se cuvine să o păzeşti la păcatele cele trupeşti ce ai făcut, ca să nu-ți aduci aminte de chipurile şi fețele prin care ai păcătuit, căci altminteri te spurci la minte; numai aşa, simplu, să-ți aduci aminte că eşti adică păcătos şi că ai făcut multe păcate cu care ai mâniat pe Dumnezeu".

b. Păzirea a doua: Fuga de pricinile păcatului.

Ca de o păzire să te foloseşti de fuga aceasta, fiindcă, precum zic canoanele filosofeşti, aceleaşi pricini fac totdeauna şi acelaşi lucrări. Deci fugi, frate, de vederile cele rele şi de împreună-petrecerile cu cei fără de rânduială; dar mai vârtos fugi de împreună-petrecerile şi de prieteşugurile fețelor acelora cu care ai păcătuit; că una din două: sau tu trebuieşte să fugi de acestea, sau pe acestea să le depărtezi de la tine şi să le goneşti, de le ai la casa ta, măcar slujnică de este, măcar slugă. Pe scurt, măcar om de-al tău este şi prieten, că pentru aceştia a zis Domnul: *Dacă ochiul tău cel drept te sminteşte pe tine, scoate-l pe el şi-l leapădă de la tine; că mai de folos îți este ție să*

piară unul din mădularele tale, decât tot trupul tău să se arunce în Gheena (Matei 5: 29). Şi să nu-ţi crezi vreodată ţie, zicând „eu pot să petrec împreună feţele cele ce vatămă, şi să nu mă vatăm". Înşelător este gândul acesta, de vreme ce scris este: *Să nu crezi vrăjmaşului tău în veac* (Sirah 12: 10). Şi este o socoteală a oareşicăror dascăli că Iosif cel curat, de nu ar fi fugit din cămara stăpânei sale, de bună seamă că ar fi căzut în păcat. *Cel ce se teme de primejdie nu va cădea într-însa. Cel ce iubeşte primejdia va cădea într-însa* (Sirah 3: 25). Pentru aceasta zice şi dumnezeiescul Gură de Aur: „Cel ce nu fuge departe de păcate, ci aproape de dânsele călătoreşte, cu frică va vieţui şi de multe ori într-însele va cădea".

c. Păzirea a treia: mărturisirea cea deasă cinci lucruri de folos pricinuieşte.

Şi de păzirea aceasta să te ţii - să te mărturiseşti adică des -, şi nu numai atunci când faci păcat de moarte şi mare îndată să alergi la duhovnic, ci, de este cu putinţă, şi când vei face un păcat mic şi lesne de iertat. Berzele au obicei ca, acolo unde le strică cineva cuiburile lor, acolo să nu mai meargă de aici înainte. Tot aşa şi dracii fug de la acela care des se mărturiseşte, căci cu deasa mărturisire strică cuiburile şi mrejele lor, precum şi înşişi

dracii au spus aceasta unui bărbat îmbunătățit, cum că nu au nicio încăpere şi stăpânire la cel ce se mărturiseşte des. Şi, osebit de acestea, au spus şi aceasta, cum că atunci când omul se află nemărturisit, ei au toate mădularele lui ca cum legate cu păcatul, şi nu poate să se mişte ca să facă lucrul cel bun. Iar când se vor mărturisi, îndată se dezleagă. Şi pentru care altă pricină Neeman Sirianul nu s-a scăldat numai o dată în Iordan, ci de şapte ori? Fără decât să ne învețe pe noi, pe mici şi pe mari, pe Patriarhi, Mitropoliți şi ceilalți arhierei, pe duhovnici şi pe preoți să ne mărturisim de şapte ori - adică des şi de multe ori, că numărul 7, la Dumnezeiasca Scriptură, în loc de multe [nenumărate] se ia - şi să ne scăldăm în apele pocăinței, al căror chip îl avea Iordanul, că întru acesta boteza Mergătorul-înainte botezul pocăinței pe norod (cf. Marcu 1: 4).

Am zis să se mărturisească des şi preacinstiții Patriarhi, şi ceilalți arhierei, duhovnicii şi preoții, ca să [se] stric[e] obiceiul cel rău, care se ține în multe locuri, de nu se mărturisesc aceste cinstite fețe. Mă mir cu adevărat din care pricină, îndemnați fiind, fac aceasta? De socotesc cum că ei adică nu păcătuiesc (mă rog să-mi dea iertare), greşită este această socoteală a lor, de vreme ce Cuvântătorul de Dumnezeu Ioan strigă aşa: *De*

vom zice că păcat nu avem, pe noi ne înşelăm (I Ioan 1: 8); **că numai papa, ca un mincinos, a nălucit să se vestească pe sine a fi fără de păcat**, însă niciodată vreunul din Patriarhii şi Arhiereii Răsăritului. Iar de socotesc cum că din pricină că sunt feţe sfinţite nu au datorie [chipurile] să se mărturisească des precum mirenii, drept care *şi* această socoteală a lor nu este dreaptă. Fiindcă dumnezeiescul Iacov, când a zis: *Mărturisiţi-vă unul altuia greşalele* (5: 17), n-a despărţit pe cei sfinţiţi de mireni, ci aşa simplu şi nehotărât a zis să se mărturisească: şi cei sfinţiţi şi mirenii; că şi doftorii, când se bolnăvesc, au trebuinţă de alţi doftori, şi Proorocii de alţi Prooroci, când vor păcătui, precum zice dumnezeiescul Gură de Aur: „Atunci a mers David către Nathan; căci Prooroc către Prooroc merge; dar cum nu se vindecă singur pe sineşi, prooroc fiind David? Întocmai precum doftorii, când se bolnăvesc, trebuinţă au de alţi doftori - pentru că boala strică meşteşugul -, aşa şi aici" (*Tâlcuirea la Psalmul* 8). Iar dacă se ruşinează, să urmeze Arhiereului Potamie, care s-a mărturisit nu înaintea unui duhovnic, ci înaintea unui sobor întreg ([Ilie] Miniat, fila 103). Dacă un Ioan, Cuvântătorul de Dumnezeu, se mărturisea - *De vom mărturisi păcatele noastre, credincios este şi drept Domnul ca să ne ierte nouă păcatele*

noastre (Ep. I, 1: 9) -, pentru ce să nu se mărturisească şi aceste sfinţite capete? Pentru aceasta, preasfinţiţi părinţi, mă închin vouă şi vă rog, pentru dragostea lui Dumnezeu, mărturisiţi-vă des, ca să nu daţi rea pildă noroadelor, ca să se lase şi ei de mărturisirea cea rară. Şi precum la toate lucrurile vă faceţi chip şi pildă la dânşii, tot aşa să vă faceţi pildă şi cu mărturisirea cea deasă, că şi Simeon, Arhiepiscopul Thesalonicului (Cap 306, fila 317), zice cum că arhiereii şi preoţii, atunci când vor sluji şi se vor împărtăşi cu Sfintele Taine, se cuvine să aibă luare-aminte şi umilinţă şi să fie mărturisiţi, căci în chip deosebit mărturisirea deasă slăbeşte puterea dracilor, precum am zis, dar încă pricinuieşte şi alte cinci lucruri bune celui ce se mărturiseşte des.

1. *Folosul cel dintâi al mărturisirii celei dese.*

Precum pomii care des se răsădesc nu pot să prindă rădăcină adâncă în pământ, tot aşa, şi pe obiceiurile cele rele şi deprinderile păcatului, mărturisirea cea deasă nu le lasă să prindă rădăcină adâncă în inima celui ce des se mărturiseşte, sau, mai bine să zic, precum un pom bătrân şi mare nu poate fi tăiat numai cu o sigură lovitură, tot aşa, şi pe un vechi obicei

sau deprindere a păcatului, numai o durere a inimii - şi aceasta poate nu în chip desăvârşit - ce a arătat cel ce se pocăieşte la mărturisire nu poate să o dezrădăcineze şi să o şteargă desăvârşit, măcar deşi s-a iertat păcatul lui prin rugăciunea cea de iertăciune a duhovnicului său.

2. *Al doilea folos al mărturisirii celei dese.*

Cel ce des se mărturiseşte are mare lesnire în a cerceta cu de-amănuntul conştiinţa sa şi a afla numărul păcatelor sale, de vreme ce, uşurându-se des de mulţimea păcatelor sale cu deasa mărturisire, ele rămân întotdeauna mai puţine. Pentru aceasta şi mai cu lesnire le poate afla şi a-şi aduce aminte de dânsele, iar cel ce nu des se mărturiseşte, pentru multă mulţimea păcatelor ce se adună la dânsul, nici cu de-amănuntul nu poate să le afle, nici să-şi aducă aminte de dânsele, ci uită de multe ori multe şi grele păcate ale sale, care, rămânând nemărturisite, de aici rămân şi neiertate. Pentru aceea, Diavolul are să i le aducă lui aminte în ceasul morţii lui şi atât de tare va să-l strâmtoreze, încât să verse pentru dânsele o sudoare aducătoare de moarte şi să plângă ticălosul, dar însă fără de niciun folos, pentru că atunci nu mai poate să le mărturisească.

3. *Al treilea folos al mărturisirii celei dese.*

Cel ce se mărturiseşte des, măcar şi vreun păcat de moarte de va face vreodată, cu toate acestea, îndată ce se va mărturisi, intră în harul lui Dumnezeu şi, oricâte lucruri bune va face, i se fac lui mult mai vrednice de viaţa cea veşnică, iar cel ce nu se mărturiseşte des, dacă cumva, să zicem, va fi făcut şi acesta acelaşi păcat de moarte şi nu va fi alergat îndată să-l mărturisească la duhovnic, atâta vreme cât stă nemărturisit, nu numai că se lipseşte de harul lui Dumnezeu, ci şi câte lucruri bune va face de la sineşi, postiri, priveghieri, metanii şi altele de acest fel, *nu i se fac lui vrednice de plată şi de viaţa veşnică pentru că sunt lipsite de harul lui Dumnezeu* (s.n.), care har este începătura şi temelia tuturor lucrurilor celor către mântuire. Vezi la capul 9 al *Învăţăturii către duhovnic.*

4. *Al patrulea folos al mărturisirii celei dese.*

Acela care se mărturiseşte des este mult mai întărit în aceea că moartea îl va afla în harul lui Dumnezeu şi aşa se va mântui; iar Diavolul, care dintotdeauna s-a obişnuit să meargă la morţi - şi nu numai la ale păcătoşilor, ci şi la ale sfinţilor, precum zice Marele Vasile (în Tâlcuirea Psalmului 7), ba şi la

moartea Domnului Însuşi, după ceea ce zice: *Vine stăpânitorul lumii acesteia, şi întru Mine nu are nimic* (Ioan 14: 30) - şi Diavolul, zic, care merge la morţile oamenilor să vadă de va afla ceva, va merge şi la acesta, dar nu va afla nimic, pentru că acesta mai-nainte a apucat, şi are gândurile sale curate, şi izvoadele[38] sale şterse prin mărturisirea cea deasă. Iar cel ce nu des se mărturiseşte, este de crezut[39] că va muri nemărturisit, şi aşa va pieri veşnic, ca unul care cu lesnire cade în păcat şi nu se mărturiseşte, şi pentru că moartea este nearătată[40].

5. *Al cincilea folos al mărturisirii celei dese.*

Mărturisirea cea deasă pricinuieşte şi acest folos de pe urmă: fiindcă opreşte şi înfrânează pe oameni de la păcat; că cel ce des se mărturiseşte, când îşi va aduce aminte cum că după puţin are să se mărturisească, deşi [poate] va fi avut scop ca să păcătuiască, se opreşte, socotind ruşinea ce are să ia când se va mărturisi şi mustrarea ce va să audă de la duhovnic. Pentru aceasta şi Sfântul Ioan Scărarul zice: „Nimic nu dă o putere aşa de

---

[38] Zapisele.
[39] Este foarte probabil.
[40] Imprevizibilă.

mare dracilor şi gândurilor împotriva noastră, precum aceea de a le hrăni nemărturisite în inimă". Şi iarăşi: „Sufletul care socoteşte mărturisirea, ca de un frâu se ţine de aceasta, ca să nu păcătuiască, că pe cele nemărturisite ca într-un întuneric fără de frică le lucrăm" (Cuvânt 4). De aceea şi spune Sfântul acesta că acea minunată obşte avea o panachidă[41] spânzurată la bârnele lor, pe care în fiecare zi îşi scriau gândurile lor şi le mărturiseau la acel mare Egumen. Deci, frate al meu păcătosule, de acestea înştiinţându-te tu, mergi des la Sfânta Mărturisire, căci cu cât mai des vei merge la baia aceasta, pe atâta de mult te şi curăţeşti. Să nu muţi vremea zicând „las' să fac aceasta, şi pe urmă voi merge să mă mărturisesc", căci, chiar dacă Dumnezeu, deşi de multe ori îndelung-rabdă, însă, cu adevărat, şi înainte apucă. Să nu zici *cine mă va smeri sau cine mă va supune? Că Domnul izbândind va izbândi asupra ta.* Şi nici: *Am păcătuit, şi ce mi s-a făcut mie? Pentru că Domnul este mult-îngăduitor.* Sau: *Mila este mare, va curăţi păcatele. Că mila şi mânia de la El este şi peste cei păcătoşi va odihni mânia Lui* (Sirah 5: 3-7).

---

[41] Tăbliţă de metal, piatră sau lemn, folosită în trecut de şcolari pentru a învăţa să scrie.

Adu-ți aminte totdeauna de Samson, care măcar deşi a putut să rupă de trei ori legăturile cu care îl aveau legat cei de alt neam, a patra oară însă n-a mai putut să le rupă şi să scape. *Voi ieşi şi voi face ca şi mai-nainte şi mă voi scutura. Dar el n-a cunoscut că Domnul s-a depărtat de la el* (Jud. 17: 21). Aşa şi tu, frate, măcar o dată, şi de două ori, şi de trei ori păcătuind şi întârziind a te îndrepta şi a te mărturisi, dar mai pe urmă te-ai învrednicit să te mărturiseşti şi să te îndreptezi, a patra oară, dacă păcătuind vei muta vremea mărturisirii, poate nu te vei mai învrednici de aceasta[42], ci vei muri nemărturisit şi neîndreptat, care lucru să dea Dumnezeu să nu se întâmple niciodată la niciun creştin.

d. Păzirea a patra: aducerea-aminte de cele de pe urmă ale tale.

Păzire să-ți fie, frate, şi aducerea-aminte de cele de pe urmă ale tale, adică să cugeți totdeauna la moartea ta, la înfricoşata judecată a lui Dumnezeu şi la munca cea veşnică, că aducerea-aminte de acestea şi frica de ele ți se va face ca un frâu puternic, care nu te lasă să păcătuieşti, precum zice şi Sirah prin Duhul Cel Sfânt: *Adu-ți aminte de cele de pe urmă ale*

---

[42] De îndreptare şi de mărturisire.

tale şi în veac nu vei păcătui (7: 38). Deci atunci când gândul tău cel rău şi Diavolul te luptă şi te îndeamnă să păcătuieşti:

1. Pune înainte ta moartea şi socoteşte cu trupul acesta al tău, care acum pofteşte să curvească, sau să omoare, sau să fure, sau alte păcate să facă, acesta va să moară şi va să-şi piardă frumuseţea, sănătatea, grăsimea şi toate puterile lui, şi să se facă mort, slut, fără de chip, fără de frumuseţe, fără de suflare; socoteşte cum acesta va să se îngroape înlăuntru într-un mormânt întunecat şi acolo să se risipească şi să se facă mâncare viermilor, împuţit, putrejune şi praf. Adu-ţi aminte câtă frică, câtă durere, câtă mâhnire vei să iei când se va despărţi sufletul de trupul tău, când vor sta înainte înfricoşaţii draci ca să te răpească şi nimeni nu se va afla ca să-ţi ajute. Încă adu-ţi aminte şi de aceasta: ce va să urmeze feţei aceleia cu care tu pofteşti să faci păcatul; că trupul acesta pe care tu atât de mult îl iubeşti, atât îl pofteşti, peste puţină vreme va să se facă după moarte asemenea mort, împuţit, mâncare viermilor şi împuţiciune. Şi peste toate acestea, adu-ţi aminte că moartea aceasta este fur, atât de tăinuit[43], încât nu ştii când va veni la tine: poate veni în ziua de faţă, într-acest ceas, în acest

---

[43] Imprevizibil, neaşteptat.

minut; iar tu, care dimineața te-ai aflat bine, să nu ajungi să vezi seara; tu, care ai ajuns seara, să nu ajungi dimineața, precum a zis Domnul: *Privegheați, că nu știți ziua, nici ceasul întru care va veni Fiul omului* (Matei 25: 13). Deci semuiește, fratele meu, dintr-acestea și zi așa întru sineți: „Dacă eu am să mor, și poate cu o moarte năprasnică, ce am să fac eu, ticălosul? Ce mă va folosi pe mine atuncea, de voi dobândi toate dulcețile lumii? Ce voi câștiga, de voi face păcatul acesta? Ce-mi va rămâne, de voi lucra răul acesta? Mergi înapoia mea, Satană, și gând rău! Nu voiesc să te ascult pe tine și să păcătuiesc!"

2. De voiești să nu păcătuiești, pune înaintea ta înfricoșata Zi a Judecății și-ți adu aminte de toate acelea ce se vor face atunci: adică cum cerul va să se învelească ca o hârtie (cf. Apoc. 6: 14), cum stelele vor cădea din cer, cum au să se întunece luminătorii, cum munții și măgurile se vor topi ca ceara, cum marea va să se înfricoșeze și să scadă, stihiile să ardă, pământul să se cutremure, mormânturile să se deschidă și toți oamenii să învie, de la Adam până la sfârșitul lumii, ca să stea înaintea Dreptului Judecător; cum de frică vor să se clătească și îngerii cei cerești, cum au să se deschidă cărțile, și cum va să se judece fiecare, dând socoteală cu de-amănuntul pentru

lucrurile cele rele ce le-a făcut, pentru cuvintele cele rele ce le-a vorbit şi pentru gândurile cele rele ce le-a gândit[44].

Deci, o, păcătosule, zi aşa în gândul tău: „Dacă eu voi păcătui acum, ce voi face în acea înfricoşată zi şi [înfricoşat] ceas? Ce răspuns voi da pentru păcatul acesta la Judecătorul cel nemitarnic şi fără făţărie? Ah, câtă frică şi cutremur voi să pătimesc atunci, eu, ticălosul? Vai mie! Vai mie! Vai mie, cum voi suferi când voi auzi înfricoşată hotărârea aceea: *Duceţi-vă de la Mine, blestemaţilor, în focul cel veşnic, care este gătit Diavolului şi îngerilor lui* (Matei 25: 41)? Vai mie! Vai mie! Vai mie câtă ruşine voi să iau atunci, când voi sta gol, despuiat, înaintea adunării a toată lumea, a Îngerilor, a Sfinţilor, a Drepţilor, a păcătoşilor şi a toată omenirea! Cu adevărat, neputând suferi acea neînţeleasă necinste şi ruşine, voiesc să zic munţilor şi măgurilor să cadă peste mine, să mă impresoare, ca să nu mă arăt în ochii oamenilor şi să scap de urgia Acelui înfricoşat Judecător. *Şi vor zice munţilor şi pietrelor: cădeţi peste noi şi ne ascundeţi pe noi de către faţa Celui ce şade pe scaun şi de către urgia Mielului* (Apoc. 6: 16).

---

[44] Precum se vede, s-a citat mai mult sau mai puţin literal bucăţi din câteva versete din Apocalipsă.

Pentru aceea, ca să scap de toate acestea, niciodată nu voi păcătui!"

3. De voieşti să nu păcătuieşti, fratele meu, pune înaintea ta toate chipurile acelor înfricoşate munci, pe care le-a aflat dreptatea lui Dumnezeu[45], ca să pedepsească păcatul, adică lipsirea de Dumnezeu cea fără de sfârşit, întunericul cel mai dinafară, focul cel nestins, viermele cel neadormit, tartarul cel prea rece (!?), plânsul cel nemângâiat, scrâşnirea dinților şi celelalte munci nenumărate şi de multe feluri. Şi, peste toate acestea, să te afli totdeauna întovărăşit cu înşişi vrăjmaşii tăi draci, pe care atâta îi urăşti[46], pentru că ți-au pricinuit ție toate muncile acestea, lucru care este mai cumplit decât toate chipurile muncilor, precum zice Sfântul Maxim. După aceasta, adu-ți aminte cum acestea toate vor să pedepsească pe păcătoşi nu întru o sută de mii de ani, nu într-o mie de milioane, ci în veci vecilor, fără vreo nădejde că vor lua vreodată sfârşit[47].

Deci zi aşa întru sineți: „Dacă eu nu pot suferi durerea unui os al meu, atunci când iese din locul lui, cum voi suferi, ticălosul, să fiu

---

[45] De luat aminte că nu zice „le-a pricinuit", ci „le-a aflat", sinonim cu „le-a îngăduit ca fiind de cuviință pentru cei care, de altfel, într-un fel, le-au şi căutat".

[46] Dar pe care nu-i vei fi urât cu îndestulare în viață.

[47] *Iar atunci, timp nu va mai fi* (Apoc. 10: 6).

totdeauna depărtat de Dumnezeu, Care este Centrul[48] ființei mele? Dacă eu nu pot suferi să fiu aruncat înlăuntrul unui cuptor nici măcar un ceas, de aş fi dobândit mai-nainte toate dulceţile lumii, cum voi suferi să mă aflu totdeauna înlăuntrul acelui cuptor nestins? Blestemat să fii tu, păcatule, care mă superi, nu, nu te voi face, ca pentru puţină dulceaţă a ta să cumpăr o muncă veşnică şi ca un nebun să plâng fără de mângâiere, precum Ionathan: *Gustând, am gustat cu marginea toiagului celui din mâna mea puţină miere, şi iată, acum eu mor!* (I Împ. 14: 54).

e. Păzirea a cincea: cunoştinţa păcatului.

De păzire să te foloseşti, o, frate, ca să cunoşti bine ce lucru rău este păcatul, şi mai vârtos cel de moarte. Fiindcă toţi oamenii pentru aceasta fac păcatul, din pricină că nu ştiu cât de mare rău este; pentru aceasta şi în multe părţi ale Dumnezeieştii Scripturi păcătoşii se numesc *nebuni* şi *necunoscători*. Drept aceea, noi aici îţi vom da [pricini] ca să cunoşti răutatea păcatului, însă nu întru totul desăvârşit, căci nicio minte nu poate să înţeleagă desăvârşit. *Greşalele cine le va*

[48] În original: „Kendrul".

pricepe? (Psalm 18: 13), însă în parte este cu putință: **1. De la însuşi păcatul. 2. Din întâmplările lui** şi **3. De la pedeapsa ce a luat de la Dumnezeu.**

1. Cunoştința păcatului de la însuşi păcatul.

Deci, ca să începem de la cea dintâi, păcatul însuşi este un rău nemărginit, pentru că la Nemărginitul Dumnezeu este [socotit] o ocară şi o defăimare a mărimii Lui celei nemărginite. Căci atunci când, ca să zicem aşa, vei să faci tu moarte, sau curvie, sau furtişag, sau alt păcat oarecare, socoteşte cum că Dumnezeu şade într-o parte a ta, iar Diavolul într-alta. Dumnezeu îți zice: „Omule, să nu faci păcatul acesta, că este împotriva Legii Mele şi, de nu-l vei face, vei dobândi un Rai veşnic; iar de-l vei face, ai să dobândeşti o muncă veşnică". Diavolul iarăşi îți zice: „Fă păcatul acesta şi să nu socoteşti nici ocara pe care el o pricinuieşte la Dumnezeu, nici munca care vei să iei pe urmă".

Tu, dar, de vei asculta pe Diavolul şi vei lucra păcatul acesta, ce faci? Ocărăşti pe Dumnezeu, defaimi Legea Lui, necinsteşti mărimea Lui. Şi deşi nu cu cuvântul, însă cu lucrul se vede că îi zici Lui: „Mie nu-mi pasă de Tine, eu nu voiesc Raiul Tău, nu bag seamă de

munca Ta, nu mă tem de urgia Ta, nu Te ştiu de Stăpân al meu, nu voiesc să aud glasul Tău", grăind şi tu asemenea cu cele ce a zis împietritul Faraon: *Cine este acela al cărui glas să-l ascult? Nu ştiu pe Domnul!* (Ieş. 5: 2).

Pentru aceea, în acest chip ocărând tu şi defăimând pe Dumnezeu, greşeşti întru toate, precum este scris în lauda celor trei coconi: *Greşit-am întru toate!* Căci Îl defaimi de ca şi cum n-ar fi Dătător de Lege, nevrând tu să păzeşti Legea Lui. Îl defaimi de ca şi cum n-ar fi Stăpân, fiindcă nu te supui stăpânirii Lui. Îl defaimi de ca şi cum n-ar fi Făcător, fiindcă întorci împotriva Lui ființa ta, mintea ta, volnicia ta şi toate câte ai luat de la Dânsul. Greşeşti întru toate, că Îl defaimi ca cum nu ar fi el Sfârşitul cel de pe urmă, neîngrijindu-te de fericirea care ți-a făgăduit. Îl defaimi de ca şi cum n-ar fi El Izbăvitor, nesocotind Sângele pe care l-a vărsat şi moartea cea cu durere pe care o a luat pentru tine. Îl defaimi de ca şi cum n-ar fi Judecător, netemându-te de înfricoşată hotărârea Lui, nici de mânia Lui, nici de muncile Lui. Îl defaimi de ca şi cum n-ar fi Prieten, nevrând tu prietenia Lui nici darul Lui. Îl defaimi de ca şi cum n-ar fi Tată, lepădându-te de moştenirea şi de vrednicia înfierii ce ne-a adus. Greşeşti întru toate, că defaimi milostivirea Lui, folosind-o pe aceasta ca pe un

organ[49] pentru a păcătui fără de înfrânare. Defaimi bunătatea Lui, făcând-o pe dânsa să te sufere pe tine călcătorul şi să-ţi slujească la acele lucruri pe care ea le opreşte. Defaimi dreptatea Lui, nesocotind pedepsele cele de obşte, care le-a dat la atâţia şi atâţia călcători de Lege ca şi tine. Defaimi Pronia Lui, stricând rânduiala [iconomia] şi sfârşitul [scopul] la care te-a rânduit.

Şi, ca să zic pe scurt, păcătuieşti întru toate, că defaimi pe toate celelalte prea-desăvârşite, prea-frumoase şi nemărginite bunătăţi ale lui Dumnezeu, şi te foloseşti de toate lucrurile bune ale firii, şi de toate bunătăţile harului Lui celui dumnezeiesc ca de nişte arme, ca să baţi război cu Însuşi Acela care ţi le-a dat. O, ocară neînţeleasă! O, defăimare nemărginită!

Deci, pe cât de nemărginite sunt bunătăţile lui Dumnezeu, şi câte sunt darurile cele fireşti, sau cele mai presus de fire, cele de obşte, cele din parte, cele ascunse, cele arătate, care ţi le-a dăruit ţie, omului, Dumnezeu, pe atâta de nemărginită este răutatea păcatului tău, o, omule, care păcat defaimă şi ocărăşte toate acestea.

---

[49] Mijloc, prilej.

Iar cum că acestea nu sunt socoteli proaste, ci adevărate, fără de împotrivă-grăire[50], mărturiseşte Însuşi Dumnezeu, uneori adică jeluindu-Se şi zicând pentru păcătoşi că au călcat Legea Lui şi L-au defăimat - *Iar ei sunt ca omul cel ce calcă Aşezământul Meu. Acolo M-au defăimat pe Mine...* (Osie 6: 7) -, iar alteori că a născut şi a crescut pe ocărâtorii Săi - *Fii am născut şi am înălțat, iar ei s-au sculat împotriva Mea* (Is. 1: 2) -, iar alteori cum că El adică îi iubeşte pe dânşii, ca un îndrăgitor, iar ei Îl defaimă şi Îl urăsc pe El - *Precum defaimă femeia pe cel ce este împreună cu dânsa, aşa M-a defăimat pe Mine casa lui Israil* (Ier. 3: 20) -, iar alteori că mânia şi mândria lor se împotrivesc Lui - *Mânia ta cu care te-ai mâniat şi amărăciunea ta s-au suit către Mine* (Is. 37: 29).

Pe acestea le mărturiseşte şi dumnezeiescul Pavel, strigând şi zicând că păcătoşii defaimă bunătatea şi îndelungă-răbdarea lui Dumnezeu - *Au nu bagi seamă de bogățiile bunătății Lui, de îngăduința şi de îndelungă răbdarea Lui?* (Rom. 2: 4) -, că aceştia calcă pe Fiul lui Dumnezeu, că spurcă Sângele Lui şi că ocărăsc harul Lui - *pe Fiul lui Dumnezeu călcân-*

---

[50] Fără putință de tăgadă de la cineva, neîndoielnice, necontradictorii.

du-L şi Sângele Aşezământului spurcat socotindu-l şi Duhul harului ocărându-l (Evr. 10: 29).

Toate acestea, fratele meu, sunt cuvinte vii, cu care se arată cum e vătămat Dumnezeu, şi cum se ocărăşte de păcat, şi mai vârtos de cel de moarte.

Au aceasta auzind, te miri, frate? Dar eu mai mult decât tine mă minunez, cum îndrăzneşti şi păcătuieşti tu, cel ce eşti creştin, cel ce crezi aceste adevăruri, *căruia ţi se cuvine să trăieşti sau viaţă creştinească, sau să nu te numeşti Creştin.*

2. Cunoştinţa păcatului din întâmplări.

Am arătat umbros câtă este răutatea păcatului, singur de sineşi văzându-se[51] el, acum voim să-ţi arătăm răutatea lui şi de la întâmplările ce sunt împreunate cu el.

a. *Dar întâmplare a păcatului eşti tu însuţi, cel ce faci.* Fiindcă tu, care stai împotrivă la atâta nemărginită mărime a Ziditorului, cine eşti? O, nimic[nicie], o, puţină tină, precum zice şi Isaia: *Tatăl nostru eşti Tu, iar noi tină* (Is. 68: 8).

Om eşti, care nu numai că-ţi ai începătura din tină, şi iarăşi în tină vei să te risipeşti, dar şi un om care mult bine ai luat de

[51] Sau: vădindu-se.

la Dumnezeu, zidit fiind de nemărginită Puterea şi Înţelepciunea Lui; păzit de nemărginită Pronia Lui; răscumpărat de nenumărate munci şi dureri, fiu al Lui făcut după har prin Botez; părtaş al Tainelor Lui; adăpat cu Sângele lui; hrănit cu Trupul Lui, şi, un astfel de om fiind, să păcătuieşti? O, înfricoşată vedere!

Să păcătuiască un scit, un agarean, un închinător la idoli, fie răbdare. *De m-ar fi ocărât vrăjmaşul, aş fi răbdat* (Psalm 54: 12), dar să păcătuiască un creştin, care s-a împărtăşit din Duhul lui Dumnezeu? Care se oşteşte sub steagul lui Iisus Hristos? Care este prietenul lui? Care a luat de atâtea ori darurile Lui? Care s-a îndatorat pe sineşi cu totul Acestuia? Aceasta, aceasta nu poate să aibă răbdare. *Iar tu, omule, cel întocmai la suflet, dregătorul meu şi cunoscutul meu, care împreună cu mine te-ai îndulcit în mâncări, în casa lui Dumnezeu am umblat cu un gând!* (Psalm 54: 15)[52].

---

[52] Cuvintele Psalmistului sunt de fapt cuvintele lui Hristos; ele se referă la Iuda şi la răutatea lui (cf. *Psaltirea în Tâlcuirile Sfinţilor Părinţi,* Vol. I, Editura Egumeniţa, 2006, pp. 621-622). De aici înţelegem că păcătoşii sunt asemănaţi cu Iuda! Astfel, dacă credem în Hristos şi-I urmăm Lui, precum acela, iar apoi Îl vindem prin păcatele noastre pe oarece slavă lumească sau osebite deşertăciuni (vezi pe larg la punctul b), pedeapsa e cum nu se mai cumplită. Paragraful se termină eliptic, o posibilă continuare ar fi: *Să faci una ca aceasta?* Iar psalmul continuă: *Să vie moartea peste ei şi să se pogoare în iad de vii!* (v. 16).

Pentru aceasta, dreptate avea Sfinţitul Augustin să zică cum că, atunci când va păcătui un necredincios, este vrednic de muncă, iar când va păcătui un creştin, nu este vrednic numai de munca Iadului, ci trebuie să se facă înadins pentru dânsul al doilea iad. Şi cuptorul cel mare al focului care va să-l primească trebuie să aibă - ca şi cuptorul cel babilonesc - văpăile înşeptite, şi dracii să fie înşeptit mai cumpliţi, şi celelalte munci diavoleşti, înşeptit mai înfricoşate şi mai multe decât ale necredincioşilor.

b. *Întâmplare a păcatului este pricina pentru care tu păcătuieşti, ticălosule.* Oare pentru vreo mare nevoie a ta îndrăzneşti tu de faci păcatul? Pentru ca să-şi păzeşti viaţa ta? Sau pentru ca să câştigi slavă? Sau bogăţie, sau împărăţie? Ba, ci îl faci pentru puţină linte, ca Isav (cf. Fac. 25: 34); ca să mănânci puţină miere, ca Ionathan (cf. I Împ. 14: 32); sau ca să câştigi puţin orz, sau o bucăţică de pâine, precum se jeluieşte Dumnezeu prin Iezechiil (13: 19).

Tu de multe ori lepezi harul Lui, calci Legea Lui, defaimi facerile de bine ale Lui. Pentru ce? Pentru o dulceaţă scârnavă, pentru un câştig de nimic, numai pentru o nălucire deşartă a ta, numai pentru un nimic. Iată întru ce fel de covârşire ajunge răutatea inimii tale, o,

omule, pentru care cu jeluire strigă Iisus: *M-au urât în zadar* (Psalm 34: 18; Ioan 15: 24, 25). Ah, pentru o defăimare a ta ca aceasta, nu se cuvenea să plouă cerul peste tine iarăşi focul şi pucioasa Sodomitenilor, ca să te ardă cu totul? Nu se cuvenea să crape pământul fără de veste sub picioarele tale şi să te înghită de viu, ca pe Dathan şi pe Abiron?

c. *Întâmplare a păcatului este locul în care îl faci pe el.* Ah, frate! Şi de-ai fi ocărât pe Dumnezeu într-un loc unde să nu vadă El ocara, fie răbdare. Dar dacă Dumnezeu cuprinde toate locurile, ca Cel ce pretutindenea este de faţă şi mai presus de tot ce este, cum este cu putinţă să se afle vreodată un loc ca acesta? Deci înaintea Feţei Lui, înaintea feţei Lui păcătuieşti, o, păcătosule! Înaintea ochilor Lui, şi se vede ca cum I-ai zice: „Măcar că eşti de faţă măcar că vezi şi auzi fiecare gând al meu, şi cuvânt şi lucru, măcar deşi ochii Tăi cei prealuminaţi cu urâciune văd răutatea, însă eu voiesc să o fac, de vezi, şi, de nu-ţi place Ţie, puţin îmi pasă mie de aceasta, îmi ajunge mie să nu mă vadă ochii oamenilor, iar de mă văd ochii Tăi, nu mă tulbur eu pentru aceasta". O, îndrăzneală neauzită! O, obrăznicie nepovestită!

Şi care greşit îndrăzneşte vreodată să păcătuiască înaintea judecătorului său? Care potrivnic vrăjmăşeşte pe Stăpânul său, de faţă,

înaintea ochilor Lui? Numai tu singur, ticăloase păcătosule, care, asemănându-te cu nemărginirea lui Dumnezeu, eşti fără de mărginire mai mic decât cel prea mic vierme al pământului, îndrăzneşti să ridici grumazul tău unei înalte Mărimi şi cauţi să iei cununa din cap şi să o strici, lucru care este mai îndrăzneţ decât dacă o furnică s-ar fi ridicat împotriva Soarelui şi ar fi căutat să-l stingă. *Înaintea Domnului Atotţiitorului au stătut împotrivă şi au alergat înaintea Lui cu ocară* (Iov 15: 25).

d. *Întâmplare a păcatului este vremea în care faci păcatul*, din care întâmplare *mai vârtos* se arată răutatea lui. Că nu-l faci numai când Dumnezeu te pedepseşte şi te munceşte, ci pururea. Aşa Se jeluieşte Însuşi Dumnezeu: *Norodul acesta, cel ce Mă întărâtă pe Mine înaintea Mea pururea*[53]. Pururea: şi când îşi dă ţie cele de folos, şi când păzeşte fiinţa ta, şi când îţi dă hrană şi îmbrăcăminte; pururea: şi când te acoperă de mii de primejdii înfricoşate,

---

[53] Referinţă neidentificată ca atare. Pare a fi din Isaia; ideea e vădită credem în cap. 57: 16: *Căci nu vreau să mă răzbun pedepsindu-vă, şi pururea să Mă mânii, căci înaintea Mea ar ieşi toată suflarea din cei pe care i-am făcut* (tradus după Septuaginta). Altfel spus: „Nu vreau să Mă răzbun pe un popor care pururea Mă întărâtă, căci de l-aş pedepsi după păcatele lui, ar pieri toată suflarea pe care am făcut-o".

şi când îţi dă putere, sănătate, frumuseţe şi prieteni, avuţii şi toate celelalte bunătăţi câte ai.

Şi, ceea ce este mai mare, că întru însăşi vremea aceea, când le iei pe acestea de la Dumnezeu, tu le foloseşti pe acestea în loc de arme, ca să dai război către Însuşi Acela ce ţi le-a dat pe acestea, lucru pe care, de l-ai fi făcut înaintea unui împărat pământesc, ai fi fost o snoavă a fărădelegii şi a nemulţumirii; ar fi vorbit pentru acest fel de nemulţumire toate Istoriile lumii şi s-ar fi ruşinat toţi oamenii, că doar au de obşte firea cu tine.

e. *Întâmplare a păcatului celui de moarte sunt înfricoşatele răutăţi şi sfârşiturile pe care el ţi le pricinuieşte ţie*, care sunt **şapte**, ca şapte capete ale balaurului celui otrăvicios.

• Prima răutate a păcatului.

Răutate este lipsirea de harul lui Dumnezeu; care har este un mărgăritar atât de scump, încât pentru el Domnul a cheltuit tot Sângele Său ca să ţi-l răscumpere, pe care tu, ticăloase, îl schimbi cu un lucru de nimic, şi faci mai fără de socoteală decât un prunc, care schimbă un diamant pe o nucă.

Afară de acest har, sufletul tău, frate, rămâne atât de slut, încât nu este cu putinţă, de l-ar fi văzut cineva cum este, să nu moară, şi de unde este aceasta arătată? Ascultă! Se arată în Istoriile bisericeşti că o fecioară, anume

Ecaterina, a văzut un drac, care era atât de slut, încât ea a făgăduit să aleagă mai bine să umble o cale plină de cărbuni aprinşi şi de fier înfocat şi să umble cu picioarele goale până la sfârşitul lumii, decât să mai vadă vreodată o nesuferită vederea ca aceasta; şi măcar că Dumnezeu i-a zis că n-a văzut toată sluțimea demonului câtă este, ci numai o închipuire a sluțimii.

Ah! Şi dacă numai un păcat de moarte a pricinuit demonului o sluțime atâta de ciudată şi din stea luminoasă a cerului l-a făcut tăciune al Iadului, oare câtă sluțime a câştigat sufletul tău, frate, pentru atâtea şi atâtea păcate? Cine poate să înțeleagă cât de urât este el înaintea ochilor lui Dumnezeu? Şi câtă putoare iese din ranele lui? Şi dacă acea fecioară a simțit putoarea păcatelor şi n-a putut să sufere, oare cât de împuțit eşti tu înaintea lui Dumnezeu, tu, cel ce eşti putred cu totul de păcate?

Cu adevărat, nicio jivină din cele târâtoare. Nici un balaur, nicio fiară nu este atât de urâtă înaintea ta, o, păcătosule, cât eşti tu de urât înaintea lui Dumnezeu cu păcatul, şi, cu toate acestea, tu, ticălosule, nu vezi sufletul tău cel împuțit, nu te întristezi; ci te bucuri ca şi păunul, sau către hainele cele frumoase pe care le porți, sau pentru frumusețea feței tale, sau pentru alte podoabe ale tale

de afară. Pentru aceasta, şi Domnul cu dreptate te-a numit pe tine şi pe cei asemenea ţie *mormânturi văruite*, care pe dinafară au o marmură frumoasă sau o frumoasă inscripţie deasupra, iar înăuntru sunt pline de oase împuţite.

• A doua răutate a păcatului.

A doua răutate a păcatului de moarte este lipsirea sufletului tău, o, ticălosule, de Dumnezeiasca înfiere cea după har, care este un dar atât de înalt, încât face pe Duhul Sfânt să locuiască întru tine cu o venire şi lucrare a Lui deosebită şi schimbată de toate celelalte locuri. Aceasta te face fiu al lui Dumnezeu şi moştenitor al Împărăţiei Lui. Şi aceasta aşază lucrurile tale vrednice de o plată atât de mare, încât cea mai mică faptă a ta este de atât de multă cinste cât este şi tot Raiul. Dar, îndată ce vei pierde acest dar, ce te faci? Vai! Fiu al Diavolului, asemenea cu acela, din pricina păcatului; precum şi fiul seamănă tatălui său, pe temeiul firii. *Voi sunteţi de la tatăl vostru, Diavolul* (Ioan 8: 44).

• A treia răutate a păcatului.

A treia răutate a păcatului este, o, frate, lipsirea de moştenirea cea veşnică a Raiului, de care am zis, pe care o avea gătită să ţi-o dea Tatăl tău cel ceresc, şi cine poate să spună cât de toţi se cinsteşte un fiu întâi născut şi

moştenitor al unui Împărat? Cât de toți se zavistuieşte? Cât se fericeşte? Cu adevărat, nimeni! Tot aşa, dimpotrivă, nu poate cineva să spună cât este de nebun, cât este de batjocorit de toți unul ce ar vinde naşterile cele dintâi ale sale, moştenirea sa, pentru puțin oareşice, precum le-a vândut Isav pentru puține linte. Fă acum asemănare, o, păcătosule, cerului cu pământul, moştenirii Împărăției celei nestricate ce ai pierdut, cu naşterile cele dintâi ale lui Isav şi cu moştenirea împărăției pământeşti celei stricăcioase; şi vei înțelege cât de vrednic de râs eşti şi nebun.

• A patra răutate a păcatului.

A patra răutate care îşi face păcatul este că te lipseşti tu, o, iubitule, de toate plățile lucrărilor celor bune pe care le-ai făcut mai-nainte de păcat; cum am zice: dacă tu ai fi viețuit viață aspră într-o sută de ani deplin, ca un cuvios; de ai fi purtat la grumazul tău un lanț de fier douăzeci de ani, ca Sfântul Eusebie, de ai fi locuit într-un mormânt paisprezece ani, precum Cuviosul Iacov; de ai fi stătut patruzeci de ani deasupra unui stâlp, ca Sfântul Simeon Stâlpnicul; de ai fi adus la credință mai multe neamuri decât Apostolii; de ai fi luat mai multe descoperiri decât proorocii; de ai fi vărsat mai mult sânge decât mucenicii, iar pe urmă, după toate acestea, ai fi făcut numai un păcat de

moarte, îndată toate faptele tale bune de mai-nainte şi plăţile se pierd din pricina acestui păcat. Şi, de vei muri în păcat, nu te vei folosi întru nimic dintru acelea. Aşa hotărăşte Însuşi Dumnezeu pentru acel drept care va păcătui: cum că nu-şi va aduce aminte de cele mai dinainte dreptăţi ale lui. *Toate dreptăţile lui nu se vor pomeni* (Iez. 33: 13). Şi este cu putinţă să se afle în lume vreo altă pagubă mai mare decât aceasta? Cu adevărat, frate, întru atâta de mare pierzare a ta, vine la nedumerire fiecare şi nu ştie ce să zică; ba şi acei prieteni ai lui Iov, văzând o pagubă atât de mare şi primejdie ce a pătimit şapte zile deplin, şezând ei înaintea lui, au tăcut şi niciun cuvânt n-au putut să grăiască (cf. Iov 2: 13).

• A cincea răutate a păcatului.

A cincea răutate care pricinuieşte păcatul este lipsirea de cele mai alese ajutorinţe ale lui Dumnezeu. Că, precum o maică prea iubitoare de fii iubeşte şi poartă de grijă din toată inima pentru fiii săi totdeauna, tot aşa şi Dumnezeu poartă de grijă pentru sufletul tău când este fără de păcat de moarte.

Precum o mamă mângâie pe cineva, tot aşa Eu vă voi mângâia pe voi (Is. 66: 13). El îl ajută, îl chiverniseşte, îl ţine în braţele Lui, îi îndulceşte inima, îi luminează mintea, îi

înfierbântă voința și-i dă o putere lucrătoare, ca să lucreze cu lesnire mântuirea lui.

Iar după ce tu vei păcătui de moarte, măcar deşi nu te părăseşte pe tine cu totul Dumnezeu, dar însă nu varsă în sufletul tău curgerile cele mai dinainte ale harului Său. Pentru aceea, pentru că te lipseşte de nişte ajutorințe ca acestea, la tine mântuirea ta se face mai cu anevoie, fiindcă slăbeşte partea cea mai înaltă a sufletului tău şi se întăreşte şi biruieşte partea cea mai de jos şi pătimaşă. Şi aşa căzând dintr-un păcat în altul, mai pe urmă ajungi într-un adânc de răutăți.

• **A şasea răutate a păcatului.**

A şasea răutate care-ți pricinuieşte ție păcatul, o, frate, este că te face pe tine vinovat muncii celei veşnice, că, îndată ce vei păcătui de moarte, se şterge numele tău din cartea vieții şi te faci vinovat muncilor celor înfricoşate ale Iadului, ca să te munceşti veşnic.

• **A şaptea răutate a păcatului.**

A şaptea răutate a păcatului, şi cea de pe urmă, este cea care urmează după moarte; că, de nu vei strica păcatul mai-nainte de moartea ta cu o pocăință adevărată şi îndreptare desăvârşită, se pogoară cu adevărat sufletul tău înlăuntru în temnițele Iadului, în loc de durere, în loc întunecat, aşteptând, până

se va face învierea cea de obşte, să învieze şi trupul tău, ca să iei şi cea desăvârşită muncă.

Toate aceste nemărginite răutăţi şi pagube care îţi pricinuiesc ţie păcatul, cugetă-le totdeauna şi socoteşte, o, păcătosule, ca să urăşti din adâncul inimii păcatul, ca pe un omorâtor [de suflet] şi cel mai mare vrăjmaş al tău, şi altădată să nu-l mai faci.

3. Cunoştinţă a păcatului de la trei pedepse ce a luat de la Dumnezeu.

Acum a rămas, frate, ca să-ţi arătăm răutatea păcatului şi cumplita pedeapsă cu care Dumnezeu a pedepsit **a.** *Pe îngeri.* **b.** *Pe oameni,* şi **c.** *În faţa lui Iisus Hristos.*

a. *Pedeapsă a păcatului la îngeri.* A pedepsit Dumnezeu păcatul la îngeri, fiindcă numai pentru un gând mândru şi hotărâtor al lor a surpat în iad o mulţime nenumărată dintr-înşii. Şi nu i-a socotit, căci prin firea lor au fost duhuri nematerialnice, fără de moarte după fiinţă, mai înţelepţi decât toţi oamenii, mai puternici decât toate zidirile cele mai de jos. N-a socotit nici cinstea lor, nici mintea lor cea preasubţire, nici cunoştinţa lor cea nematerialnică, ci i-a osândit să se pedepsească veşnic cu cele mai cumplite munci ale Iadului, ca aşa să ne facă să cunoaştem cât de mult urăşte şi pedepseşte El păcatul.

b. *Pedeapsă a păcatului la oameni.* A pedepsit păcatul la oameni, căci pe Adam, omul cel dintâi, îndată ce a călcat porunca Lui, l-a izgonit din Rai şi l-a osândit pe el şi pe noi toți, strănepoţii lui, ca să vieţuim în acest blestemat pământ, cu sărăcii, cu neputinţe, cu dureri, cu suspine, cu ticăloşii, iar la urmă să pătimim o moarte afară de fire şi cu durere.

A pedepsit păcatul, pentru că pe oamenii care au păcătuit în vremea lui Noe i-a înecat cu un Potop de apă ce a fost în toată lumea; aşijderea pentru că pe Sodoma şi Gomora le-a ars cu Potop nou, de pucioasă şi de foc, şi, mai pe urmă, pentru că au osândit pe păcătoşii cei nepocăiţi să se ardă veşnic în focul muncii, ai căror muncitori, diavolii, nu vor osteni niciodată în munca lor, nu va auzi niciodată plângerile lor, ci mai vârtos îi va lupta şi-i va urî veşnic, că acesta este acel norod ticălos despre care zice Maleahi: *Norodul împotriva căruia Domnul bate război până în veac* (1: 4).

Ți se par mari, o, frate, aceste pedepse ale păcatului? Dar să ştii că niciodată niciun păcat nu se pedepseşte de Dumnezeu după vrednicie, ci totdeauna cu milostivire, iar un păcătos, măcar că se munceşte veşnic, însă se munceşte mai puţin decât i se cuvine, şi unul ca acesta poate să zică acel cuvânt al lui Iov: *Ce*

fel făceam? Iar El nu cu [pedepse] vrednice m-a certat pe mine pentru cele ce am păcătuit (Iov. 33: 27)[54].

c. *Pedeapsă a păcatului în fața lui Iisus Hristos.* A pedepsit Dumnezeu păcatul şi în fața lui Iisus Hristos, dar însă cu o pedeapsă atât de grea, încât toate cele mai sus zise pedepse, asemănându-se cu aceasta, se arată ca o umbră, că numai una şi cea mai uşoară rană în fața Mântuitorului Hristos, un ghimpe din spinii Lui, numai o bătaie a Lui, este o pedeapsă mai mare decât [cea prin care] Dumnezeu ar fi stricat toată lumea şi ar fi aruncat în focul muncii pe oameni, pe Îngeri, pe Arhangheli şi pe toate celelalte zidiri, fiindcă ce vrednicie are pedeapsa tuturor zidirilor față de cea mai mică a Ziditorului? A Celui Prea-fără-de-prihană, a Celui Prea-Sfânt? A Fiului Celui Unul Născut?

Dar însă Tatăl Său Cel ceresc nu S-a mulțumit să pătimească Fiul Său o muncă mică ca să strice păcatul, ci a pătimit o muncă prea mare. Voieşti, păcătosule, să înțelegi aceasta? Întoarce-te şi vezi pe Hristos cum pătimeşte pentru păcatul tău, se vinde (cf. Matei 26: 46), se pune la jurământ (cf. Matei 26: 63), se

---

[54] În varianta din Biblia 1914: *Şi atunci se va învinovăți omul pe sine, zicând că „acestea am făcut", şi nu mă pedepsi cu bătăi vrednice de păcatele ce le-am făcut.*

batjocoreşte (cf. Luca 22: 63), se trage la judecată ca un osândit (cf. Marcu 14: 64). Vezi cum ochii Lui sunt răniţi de pumni? (cf. Matei 26: 67; Marcu 14: 65). Cum Faţa Lui este plină de scuipări? (cf. Marcu 15: 19). Cum fălcile Lui sunt pline de pălmuiri? (cf. Is. 50: 6; Marcu 26: 67). Cum grumazul Lui este uscat de sete? (cf. Ioan 19: 28). Vezi cum buzele Lui sunt amărâte de fiere? (cf. Matei 27: 34). Cum Capul Lui este pătruns de prea cumpliţii spini? (Matei 27: 29). Cum braţul şi mâinile Lui sunt strâns legate cu funii tari? (cf. Ioan 18: 12). Cum umerii Lui sunt chinuiţi de povara cea grea a Crucii? (Luca 23: 26). Cum mâinile şi picioarele Lui sunt pironite cu piroane ascuţite? (cf. Col. 2: 14). Vezi, o, păcătosule, cum vinele Lui sunt toate deşarte de sânge, cum coasta Lui e pătrunsă de suliţă? (cf. Ioan 19: 34). Cum toate încheieturile Lui sunt sfărâmate de cea tare întindere pe Cruce? Şi cum, sus fiind spânzurat şi cu cumplite piroane pironit, Şi-a dat duhul? (cf. Matei 27: 50). Vezi cum tot Trupul Lui S-a făcut o rană? Fără de chip, fără de frumuseţe omenească era. *L-am văzut pe El, şi nu avea chip, nici frumuseţe* (Is. 53: 2).

Treci acum, frate, cu mintea la partea cea dinlăuntru a sufletului Lui, ca să vezi acolo înlăuntru, cât fără de asemănare mai mult au pătimit cu sufletul decât au pătimit cu trupul?!

Întristându-se foarte pentru atâtea păcate, pentru atâtea ocări şi pentru atâta mare defăimare, care vrea să facă mărimii Lui, şi Pătimirilor Lui, înşişi acei păcătoşi, pe care, ca să-i mântuiască, atâta şi atâta a păcătuit. Şi, ca să zic pe scurt, atâta de mare a stătut patima cea dinlăuntru, care a răbdat Iisus pentru oameni, cât este cu neputinţă cineva să o înţeleagă în viaţa aceasta; numai în Ziua Judecăţii, după judecata oareşicăror dascăli, o va cunoaşte fiecare desăvârşit, fiindcă şi atunci va să o arate Domnul, ca să o vadă toţi oamenii, spre ruşinare păcătoşilor celor osândiţi.

Ce zici acum despre păcat, iubitule? Înţelegi cât de întinsă este răutatea lui? Din cea neînţeleasă munca aceasta ce a pătimit Prea-dulcele Iisus, pentru ca să-l strice? Deci acum, după ce ai cunoscut răutatea lui şi la sigur păcatul, şi de la întâmplările lui, şi de la pedeapsa cu care Dumnezeu l-a pedepsit, fie-ţi milă de sufletul tău, zdrobeşte-ţi inima ta, vino-ţi întru sineţi şi hotărăşte cu întemeiere de o mie de ori să mori mai bine decât să faci vreodată un păcat de moarte[55].

---

[55] S-a scris de mai multe ori despre păcatul de moarte fără a se spune exact şi care este acesta, socotind poate că este ceva cunoscut. De la alţi Părinţi aflăm că păcat de moarte este tot păcatul cel nepocăit (Sfântul Marcu Pustnicul), este împotrivirea făţişă faţă de lucrările lui Dumnezeu, socotite

f. Păzirea a şasea: rugăciunea

Zice Sfinţitul Augustin cum că omul se cuvine să facă ceea ce poate, iar de la Dumnezeu să ceară ceea ce nu poate. Pentru aceasta şi noi, după ce ţi-am dat cele mai-nainte-zise cinci păziri, ca să nu mai cazi în păcat, pe care acelea poţi să le faci de la sineţi cu a ta putere, dăm mai pe urmă păzirea a şasea, care este sfânta rugăciune. Deci, să nu încetezi a te afierosi pe sineţi lui Dumnezeu şi de a-L ruga cu fierbinţeală să întărească neputinţa ta şi să întemeieze voinţa ta întru această hotărâre ce ai făcut cu Cel dintru înălţime. Dar al Său ajutor nădăjduind tu, că te va auzi, pentru mare mila Sa, precum Însuşi S-a făgăduit: *De va striga către Mine, auzi-l voi pe el, că milostiv sunt* (Ieş. 22: 27).

Nu ai putere de la sineţi? Nu ai putere întru voinţa ta? Pricina este că nu ceri de la Dumnezeu. *Nu aveţi, pentru că nu cereţi,* zice dumnezeiescul Iacov (4: 2). Te temi de primejdie, te înfricoşezi de ispita păcatului?

înşelăciuni şi/sau lucrări drăceşti, precum au făcut oarecând Iudeii cu Mântuitorul Hristos. Indiferent de definiţii, fiecare se va judeca în moartea pe care şi-a ales-o: moartea spre învierea cu Hristos sau moartea faţă de viaţa duhovnicească, faţă de o viaţă de veci fericită împreună cu un Dumnezeu personal şi Atotputernic, şi alegerea exclusivă a celor ale lumii.

Priveghează şi te roagă, ca să nu cazi într-însa. *Privegheați şi vă rugați ca să nu intrați în ispită* (Matei 26: 41). Şi, pentru mai multă lesnire, iată, îți însemnăm aici această rugăciune:

Mult-milostive Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul meu, mulțumescu-Ți că, pentru tainică mărturisirea mea cea către duhovnicescul meu părinte, m-ai învrednicit pe mine, păcătosul, să iau de la Tine iertarea păcatelor mele. Deci, urmând lui David, celui ce a zis: *Juratu-m-am şi am pus ca să păzesc judecățile dreptății Tale*, făgăduiesc Ție cu o hotărâtoare voință a sufletului meu că aleg mai bine să iau o mie de morți, decât să mai fac de acum înainte vreun păcat de moarte şi să amărăsc cu dânsul bunătatea Ta cea nemărginită. Dar, de vreme ce voința mea este neputincioasă, singură de sineşi, fără de ajutorul Tău, mă rog ție cu fierbințeală să mă împuterniceşti cu harul Tău şi să mă întăreşti cu ajutorul Tău cel puternic, ca să rămân până în sfârşit neschimbat întru această sfântă hotărâre. Aşa, Iubitorule de suflete Iisuse al meu, împuterniceşte-mă pe mine ca să petrec cealaltă vreme a vieții mele întru pocăință, ca să dobândesc aici pe pământ harul Tău, iar acolo, în Cer, fericită slava Ta, pentru rugăciunile Prea-bine-cuvântatei Maicii Tale şi ale tuturor Sfinților Tăi. Amin.

Cuvânt la urmă

Fac sfârşit şi pecetluiesc această sfătuire a mea cu aceste cuvinte: Tatăl, Cel ce a trimis pe Mergătorul-înainte Ioan ca să boteze, a propovăduit prin gura aceluia către păcătoşi, zicând: *Pocăiţi-vă!* (Matei 3: 2). Fiul, când S-a arătat în lume, drept începătură şi temelie a propovăduirii Lui a pus acest cuvânt: *Pocăiţi-vă!* (Matei 4: 17). Duhul Cel Sfânt, când S-a pogorât în limbi de foc, acest cuvânt a grăit prin Apostolul Petru: *Pocăiţi-vă!* (Fapte 2: 38). Trei sunt Cei ce mărturisesc[56], şi mărturia acestor trei este adevărată, iar mai vârtos Însuşi Adevărul. Deci, o, păcătoşilor, care sunteţi asemenea mie: pocăiţi-vă, pocăiţi-vă, pocăiţi-vă, că s-a apropiat Împărăţia cerurilor.

Sfârşit, şi lui Dumnezeu slavă!

[56] Aluzie poate la I Ioan 5: 7-8.

CUPRINS

INTRODUCERE.. 7
VIAȚA ŞI FAPTELE PĂRINTELUI GRIGORIE DASCĂLUL, MITROPOLITUL ȚĂRII ROMÂNEŞTI.. 11
Cum a învățat carte părintele Grigorie Dascălul.. 12
Cum a intrat în viața călugărească şi la ce ascultări s-a supus.. 14
Călătoria la Sfântul Munte şi aşezarea lui Grigorie în mănăstirea Căldăruşanilor............ 18
Cum a ajuns ierodiaconul Grigorie mitropolit al Țării Româneşti.. 19
Cum a cârmuit mitropolitul Grigorie Biserica românească.. 24
Îndeletnicirea cărturărească a Mitropolitului Grigorie.. 29
Cum a fost surghiunit Mitropolitul Grigorie..... 32
Cum s-a sfârşit Mitropolitul Grigorie.............. 35
ÎNAINTE-CUVÂNTARE.. 39
EPIGRAMĂ.. 44
PROLOG: Cum se cuvine să se gătească cineva mai-nainte, pentru când va să se mărturisească.. 45
CAPITOLUL 1 Ce este zdrobirea?...................... 47
a. Cum să cerceteze cineva conştiința sa?........ 49
b. Că trei vătămări pricinuieşte păcatul la .Dumnezeu 51

c. Cum că trei vătămări pricinuieşte păcatul 56

păcătosului...
d. Cum că mâhnirea pentru bunătățile cele vremelnice este nefolositoare.......................... 60
CAPITOLUL 2 Cum se cuvine să se mărturisească păcătosul. Ce lucru este mărturisirea?.. 62
a. Că mărturisirea se cuvine să fie de voie........ 63
b. Că mărturisirea se cuvine să fie umilincioasă.. 65
c. Că mărturisirea se cuvine să fie prihănitoare de sine.. 66
d. Că mărturisirea se cuvine să fie dreaptă....... 67
e. Că mărturisirea se cuvine să se facă fără de ruşine... 68
f. Că păcatele trebuie să se arate sau aici, sau acolo.. 72
g. Că, dacă va rămâne numai un păcat nemărturisit, rămân neiertate şi celelalte......... 73
h. Că mărturisirea se cuvine să fie hotărâtoare.. 74
CAPITOLUL 3 Că se cuvine să primească cu bucurie canonul său 80
a. Ce este împlinirea canonului?..................... 80
b. Pilde ale celor ce s-au canonisit pentru păcatele lor.. 80
c. Că cel ce păzeşte canonul său este fiu adevărat al Bisericii.................................... 83
d. Că se cuvine ca cel ce se pocăieşte chiar el să ceară mai mult canon................................ 83

e. Că ori aici vremelnic, ori acolo veşnic, 84

trebuie să-şi ia păcătosul canonul său............
f. Că se cuvine ca cel ce se pocăieşte să se îndepărteze de Împărtăşire............................ 84
CAPITOLUL 4 Cum să se păzească păcătosul după mărturisire.. 88
a. Păzirea întâi: aducerea-aminte de păcate...... 88
b. Păzirea a doua: Fuga de pricinile păcatului... 90
c. Păzirea a treia: mărturisirea cea deasă cinci lucruri de folos pricinuieşte........................... 91
d. Păzirea a patra: aducerea-aminte de cele de pe urmă ale tale... 99
e. Păzirea a cincea: cunoştinţa păcatului......... 104
f. Păzirea a şasea: rugăciunea........................ 125
Cuvânt la urmă... 127

Cartea de față poate fi lesne socotită cea mai frumoasă carte despre Taina Mărturisirii ce s-a scris vreodată de vreun autor român. Valoarea ei reiese cel mai bine din lectura ei.

Mitropolitul se adresează încă de la început cititorilor nu ca unora ce trebuie să ia aminte la oarece idei, definiții, canoane, pe care el, iată, a reuşit să le aştearnă în scris şi care sunt obligatorii, ci ca unor frați ai lui, păcătoşi ca şi el, cărora le pune înainte mărturia Părinților şi nu „învățăturile mai noi", cele pe care noi le numim azi „adaptate la cugetul contemporan"; el pune înainte mărturia Sfinților Părinți ca unul care făcea parte din ceata lor, ca un continuator al vieții şi învățăturii lor.

Nu întâmplător, viața şi faptele lui au stârnit ură şi împotrivire din partea multor preoți, boieri şi alți dregători ai vremii, precum ne arată viața sa...

Ştefan Voronca

6 422636 001109